

BETÆNKNING

OM

EN NYORDNING AF DE KULTURHISTORISKE
LOKALMUSEERS FORHOLD

AFGIVET AF
UNDERVISNINGSMINISTERIETS
PROVINSMUSEUMSNÆVN

BETÆNKNING NR. 152

1956

INDHOLD

	Side
Indledning	5
I. Lokal museernes udvikling og hidtidige forhold til staten.....	6
II. De nuværende kulturhistoriske lokalmuseer.....	12
III. Lokalmuseernes opgaver.....	22
IV. Opgavernes fordeling	28
V. Lokalmuseernes økonomiske forhold.....	32
VI. Udkast til forslag til lov om de kulturhistoriske lokalmuseer.....	36
Herunder:	
Bemærkninger til lovforslaget.....	37
Udkast til bekendtgørelse vedrørende lov om kulturhistoriske lokalmuseer. ...	40
VII. Museumsordningerne i Norge og Sverige.....	44

Bilag til betænkningen:

1. Regler vedrørende de under undervisningsministeriet hørende statsunderstøttede og statsanerkendte kulturhistoriske museer i provinsen, som virker inden for lokalt område	47
2. Vurdering af et lokalmuseums samlinger.....	51
3. Kort over danske kulturhistoriske lokalmuseer samt specialmuseer udenfor København 1955.....	52

Indledning.

I 1952 henstillede Dansk kulturhistorisk Museumsforening til undervisningsministeriet at nedsætte et udvalg med henblik på udarbejdelsen af et forslag til en nyordning af de kulturhistoriske provinsmuseers organisation og ledelse samt til en forhøjelse af statstilskuddene til disse museer.

I denne anledning meddelte undervisningsministeriet i skrivelse af 13. januar 1953 provinsmuseumsnævnet, at man fandt det ønskeligt, om nævnet under tilkaldelse af repræsentanter for dansk museumsliv sammen med disse ville tage de rejste problemer op til drøftelse og derefter til ministeriet afgive indstilling om en løsning.

Provinsmuseumsnævnet, der er et rådgivende organ for undervisningsministeriet i sager vedrørende de kulturhistoriske provinsmuseer, består af følgende medlemmer:

Professor, dr. phil. *P. V. Glob*, formand
(valgt af undervisningsministeriet),
overinspektør, dr. phil. *Axel Steensberg*
(udpeget af nationalmuseet),
museumsdirektør, cand. mag. *Svend Larsen*,
Odense (udpeget af Dansk kulturhistorisk
Museumsforening).

Under arbejdet med nærværende betænkning er endvidere nævnets sekretær, sekretær

i undervisningsministeriet, cand. jur. & mag. art. *Viggo Nielsen* blevet beskikket som særlig tilforordnet medlem af nævnet.

Provinsmuseumsnævnet har under forberedelsen af forslaget besøgt de fleste af landets lokalmuseer samt ført drøftelser med en række repræsentanter for dansk museumsliv, herunder med nationalmuseets direktør, professor, dr. phil. *Johs. Brøndsted*. En særlig bistand ved tilvejebringelsen af materiale m. v. er ydet af sekretæren for Dansk kulturhistorisk Museumsforening, museumskonsulent ved nationalmuseet, cand. mag. *P. Halkjær Kristensen*. Endvidere har statistisk departement for nævnet udarbejdet oversigter, som har været af stor værdi under arbejdet. Auktionsleder *Arne Bruun Rasmussen* har beredvilligt bistået nævnet ved at foretage en vurdering af samlingerne i et lokalmuseum, og Statens Museumsdirektør, dr. phil. *Eivind S. Engelstad*, Oslo, har meddelt oplysninger om norske museumsforhold.

Man har herefter udarbejdet efterfølgende betænkning om en nyordning af de kulturhistoriske lokalmuseers forhold.

Betegnelsen lokalmuseer, en nydannelse, henviser til de museer, som har et lokalt afgrænset virkeområde. Betænkningen omhandler derfor i princippet kulturhistoriske museer af denne art såvel i provinsen som i hovedstadsområdet.

København, i juni 1956.

P. V. Glob.

Svend Larsen

Viggo Nielsen

Axel Steensberg

Kapitel 1.

Lokalmuseernes udvikling og hidtidige forhold til staten.

De kulturhistoriske museer rummer de genstande, der har tilknytning til folkenes udvikling i økonomisk, politisk, social og kulturel henseende. At kunne skue tilbage på de forskellige faser af et lands udvikling ved hjælp af bevarede genstande har øvet en tiltrækning langt tilbage i tiden, og det var ønsket om at bevare sådanne genstande, som bedst og mest repræsentativt kan tale om vort lands historie og forhistorie, der lå bag nationalmuseets eller det oldnordiske museums oprettelse for 150 år siden. Kun i København forefandt dengang det fornødne grundlag for oprettelsen af et sådant museum, bl. a. gennem de eksisterende ældre samlinger. Men næsten samtidig med Det oldnordiske Museums oprettelse i 1807 ved „Den kgl. Commission for Oldsagers Indsamling og Opbevaring“ udkastede et af kommissionens medlemmer, gehejmekonferensråd *Johan Biilow* på Sanderumgård den plan, at der i Odense skulle oprettes et fynsk museum, og han bestemte ved et testamente af 1824, at der skulle hensættes en kapital til et hus, der skulle indeholde såvel bibliotek som museum for byen.

Johan Biilow selv og prinsguvernøren over Fyn, den senere Christian d. VIII, skænkede genstande til det planlagte museum, og disse suppleredes fra samlingen i København med en forsendelse af oldsager, der var ordnede af museets direktør Chr. «J. Thomsen, — forøvrigt det ældste eksempel på en oldsagssamling ordnet efter tredelingssystemet: sten-, bronze- og jernalder. Siden stagnerede samlingen imidlertid, for først en menneskealder senere at genopstå som et led i en landsomfattende museumsbevægelse, der måske kan ses i tilslutning til datidens nationale rørelser.

Således stiftedes i 1855 ved „Den danske

Forening“ i Ribe en „antikvarisk samling“, der modtog en lille samling oldsager fra Det oldnordiske Museum i København. I 1860 stiftedes i Århus et selskab, som oprettede et „oldkammer“, og i Odense en museumsforening, der ligeledes grundlagde et museum. Året efter etableredes i Viborg et selskab til oldsagers indsamling og opbevaring og i 1863 et lignende selskab i Ålborg.

I disse museumsforeningers formålsbestemmelser og i deres henvendelser til publikum betonedes ønsket om at sætte den lokale befolkning i åndelig besiddelse af folkets gamle fortidsminder, således at folk kunne lære, ad hvilke veje man var nået til det trin, man nu stod på. Der blev taget alt muligt hensyn til det oldnordiske museum i København, og man erklærede sig indforstået med dertil at afgive sådanne sjældne og vigtige genstande, som fortrinsvis måtte egne sig til opbevaring der, ligesom man tilbød at hjælpe med til at overvåge bevaringen af oldtidsminderne; men der blev dog samtidig givet udtryk for, at disse museers oprettelse måtte ses som et led i den efter enevældens ophør stedfindende decentralisering også på dette område.

Det oldnordiske Museums ledelse indtog på denne tid en velvillig holdning overfor disse museer, og i en rundskrivelse af 20. november 1866 til de forskellige museer foreslog museets direktør J. J. A. Worsaae, at der i hver stiftsby skulle oprettes kommissioner for bevaring af stiftets mindesmærker, og at hver enkelt kommission skulle ansætte en inspektør til at varetage tilsynet og de daglige forretninger. Dette forslag viste sig dog uigennemførligt, idet der ikke nogetsteds i disse byer kunne tilvejebringes midler til lønning af sådanne inspektører.

Museerne måtte fortsætte deres tilværelse som selvejende institutioner og med de midler, som deres støtteforeninger kunne tilvejebringe. Kun museet i Odense opnåede en særstilling, idet museet der, efter at det i et par år havde modtaget et kommunalt tilskud, direkte blev overtaget af kommunen.

Nogen afgrænsning af disse museers arbejdsområder var endnu ikke foretaget. Med godkendelse fra museet i København tilsigtede man så vidt muligt at tilvejebringe fuldstændige typesamlinger, uanset sagernes proveniens, og modtog til dette formål lejlighedsvis supplerende genstande fra Det oldnordiske Museum.

Fra statens side støttedes de nye museer blandt andet ved, at der i 1870'erne og 1880'erne ydedes meget betydelige tilskud til opførelse af nye museumsbygninger m. v., og på baggrund af tidens interesse for kunsternes kår tillagde man i begyndelsen af 1880'erne specielt de nye museers kunstsamlinger i Ålborg, Århus og Odense faste årlige tilskud på 2 000 kr. hver til indkøb af malerier og skulptur. Samtidig blev direktøren for Den kgl. Maleri- og Skulptursamling medlem af bestyrelsen for de pågældende museer, og der udnævntes en statens tilsynsførende med kunstsamlingerne.

I 1885, samme år som museumsdirektør Worsaae afgik ved døden, ansøgte Albojg museum staten om et tilskud på 2 000 kr. til museets historiske og forhistoriske afdeling. Til dette andragende afgav den ny direktør for Det oldnordiske Museum C. F. Herbst efter forhandling med den senere direktør Sophus Müller en udtalelse, der blev retningsgivende for dette museums og dermed også for statens holdning overfor provinsmuseerne. Det erkendtes, at provinsmuseernes udvikling i heldig retning måtte betragtes som ønskelig, men det anførtes samtidig, at det oldnordiske museums fremtid kunne blive alvorligt berørt af, hvorledes andragendet blev fremmet. Der burde kun findes eet museum, som skulle oplyse om vort lands fortid, og som skulle være centrum for den videnskabelige forskning. Provinsmuseerne kunne der kun anvises en rent populær opgave. En videnskabelig indsats fra provinsmuseernes side fandtes også udelukket af den grund, at det helt ville bero på tilfældigheder, om der

til enhver tid ved sådanne museer kunne findes en sagkyndig og uddannet medarbejder.

I overensstemmelse med museumsdirektør Herbsts indstilling resulterede henvendelsen fra Ålborgmuseet herefter i, at der bevilgedes et statstilskud på 1 000 kr. årligt til hvert af museerne i Ålborg, Århus, Odense, Randers, Ribe, Viborg og eventuelt Maribo. For opnåelsen af dette statstilskud stilledes iøvrigt i undervisningsministeriets skrivelse af 26. april 1887 følgende betingelser (jfr. RT 1886—87. Ord. samling, tillæg A, spalte 727—28):

1. Samlingen stilles under tilsyn af Det kgl. oldnordiske Museum, der årligt 1 eller 2 gange ved en af sine funktionærer undersøger anvendelsen af det beløb, der ydes af statskassen, og i forbindelse med bestyrelsen tager bestemmelse om, hvad der af de for tilskuddet indkøbte sager skal optages i samlingen, og hvad der på grund af særlig betydning navnlig i videnskabelig henseende vil være at afgive til museet for de oldnordiske sager mod vederlag.
2. Samlingens bestyrelse skal søge vejledning hos museets tilsynshavende med hensyn til indkøb, opstilling, nummerering, protokolføring o. lign., således at statstilskuddet fortrinsvis skal anvendes til herhenhørende udgifter, men ikke til samlingens inventarium, opsyn, rengøring o. s. v.
3. Hvad der af det årlige tilskud ikke måtte blive anvendt til indkøb eller andre herhenhørende udgifter, kan anvendes til udgravninger, navnlig af sådanne af omegnens mindesmærker fra oldtiden, som er truede med tilintetgørelse. Det skal alene tilkomme Det oldnordiske Museum at fatte bestemmelse om og lede udgravninger, ligesom at afgøre, hvor de fremdragne fund rettest vil være at opbevare.
4. Såfremt enighed mellem bestyrelsen og Det oldnordiske Museums tilsynshavende ikke kan opnås, skal sagens forelægges Det oldnordiske Museums direktør til afgørelse.

De 7 provinsmuseer, der opnåede tilskuddet, havde herefter kun at tiltræde, at

Det oldnordiske Museums krav med hensyn til erhvervelsen ved provinsmuseernes bistand af oldsager af større videnskabelig interesse var berettigede, og dette skete ved et fællesmøde i Ålborg den 25. maj 1887.

Der fremsættes dog bl. a. fra lederen af Odense bys museum, etatsråd Lotze, udtalelser, der viste, at man var opmærksom på den skævhed, reglerne medførte, idet tilskuddene blev givet til køb af ting, som museet i København alligevel ville tilegne sig, ligesom det var påfaldende, at udgravninger ikke måtte foretages på egen hånd af provinsmuseerne, når dog alle andre var frit stillede i så henseende.

Ordningen var set fra provinsmuseernes side et alvorligt tilbageskridt i forhold til Worsaaes i 1866 fremsatte plan, og den medførte dels, at forbindelsen mellem de statsunderstøttede provinsmuseer og befolkningen løsnedes, og dels, at disse museers stilling svækkedes i forhold til de øvrige nu opstående museer, der ikke var underkastet disse bestemmelser.

I de følgende år forstærkedes for provinsmuseerne indtrykket af nationalmuseets tilsidesættelser gennem udsendelse af ministerielle cirkulærer af 1894, 1895 og 1896 henholdsvis til amtsforvaltere, præster og lærere, hvori disse lokale kræfter fik pålæg om at give indberetninger om fund til nationalmuseet, uden at der i denne forbindelse anførtes noget om forholdet til provinsmuseerne.

Protester mod ordningen med hensyn til udgravningsret, afleveringspligt m. v. fremsattes i den følgende tid uden virkning, bl. a. under et museumsmøde i maj 1897.

Bestemmelserne, der udelukkede provinsmuseerne fra selv at foretage udgravninger, medførte en vis fordel for gravrøvere og opkøbere af oldsager. Disse blev hovedleverandører af oldsager til provinsmuseerne, der nu for en stor del var henvist til at supplere deres samlinger ved tilfældige indkøb. Men iøvrigt var nationalmuseets udtagelsesret med hensyn til oldsager en af årsagerne til, at de gamle provinsmuseer, stiftsmuseerne, begyndte at vende deres interesse mod andre tidsperioder.

Netop i sidste fjerdedel af 1800-årene voksede der frem en forståelse af almuekulturen, en forståelse, som fandt udtryk i oprettelsen af folkemuseer i de nordiske

lande. I 1872 påbegyndtes i Stockholm det indsamlingsarbejde, som dannede grundlaget for Nordiska Museet, i Norge grundlagdes i denne tid Norsk Folkemuseum på Bygdø og Sandvigs Samlinger i Lillehammer, og i 1879 påbegyndte her i landet Bernhard Olsen sit arbejde med dannelsen af Dansk Folkemuseum. Interessen for almuekulturen vågnede altså samtidig med, at industrialismen vandt frem og bortryddede den gamle folkekultur.

For de gamle statsunderstøttede provinsmuseer, for hvem oldsagssamlingerne var det væsentligste element, blev folkekulturens genstande dog nærmest kun et appendiks til de øvrige samlinger. De vigtigste samlinger til belysning af almuekulturen blev derfor skabt i nogle af de ny museer, der grundlagdes på denne tid. I Nordjylland tog således tandlæge Lønborg Friis i Hjørring dette indsamlingsarbejde op, idet han i en henvendelse til offentligheden allerede i 1888 betonedede, at det kommende museum for Vendsyssel foruden at indeholde oldsager også skulle rumme bohaver, klæder og husgeråd og altså tillige være et folkemuseum. I Herning grundlagde lærer J. A. Trøstrup efter et forudgående langvarigt indsamlingsarbejde Herning Museum, hvis hovedindhold belyste hedebondens liv. I Århus skabte translator Peter Holm købstadmuseet „Den gamle By" i 1909. I årene op til den første verdenskrig oprettedes iøvrigt en række af de vigtigste nuværende provinsmuseer, således museerne i Kolding (1890), Rønne (1893), Køge (1896), Vejle (1899), Rudkøbing (1900), Nykøbing M. (1901), Thisted (1903), Horsens (1906), Kalundborg (1908), Svendborg (1908), Ringkøbing (1908), Holbæk (1910), Hobro (1910) og Helsingør (1911). Alle disse museer er skabt ved, at en enkelt eller enkelte interesserede privatmænd har sat et indsamlingsarbejde igang. På grundlag af en frivillig og ulønnet arbejdsindsats og ofte med betydelige tilskud af egne midler har disse mennesker skabt samlinger af en sådan anseelse, at videre kredse har kunnet interesseres for dem.

De ny museer havde ikke noget statstilskud, og da de således ikke var undergivet nationalmuseets tilsyn, var de heller ikke i deres virksomhed underkastet nogen af de begrænsninger, som ordningen af 1887 inde-

holdt. Deres stærke fremvækst førte med sig, at de gamle museer følte de forpligtelser, der påhvilede dem til gengæld for statsunderstøttelsen, så meget mere tryk-kende. Således søgte bestyrelsen for museet i Randers i 1912 at få de øvrige statsunderstøttede museer med i en aktion mod 1887-ordningen. Initiativet fandt dog ikke genklang, men i den debat, der opstod i denne anledning, fremkom fra de to direktører for nationalmuseet, dr. phil. M. Mackeprang og Sophus Müller, nogle principielle udtalelser om deres syn på provinsmuseerne. Historikeren Mackeprang gav udtryk for en forståelse for de lokale museers betydning og anførte som sin opfattelse af deres opgaver, at „deres samlinger skal være som en god folkelig bog, der giver de besøgende et indblik i, hvorledes dansk kultur har artet sig til de forskellige tider i de forskellige dele af vort land“, og de skal løse opgaven ved at samle lokalhistoriske genstande, der kan belyse den materielle kultur. For arkæologen Sophus Müller kunne der derimod ikke være tale om en fravigelse af de linier, der lå til grund for reglerne af 1887.

Det var bl. a. oprettelsen af de mange nye museer, som i 1915 bevirkede, at der gennemførtes regler for statens tilskud til nyoprettede provinsmuseer (jfr. RT. 1914—15, ordinær samling, tillæg B, spalte 1117—22). Disse reglers betingelser for opnåelse af statstilskud var, at det ny museum havde et naturligt og tilstrækkeligt omfattende opland, der ikke hørte under et allerede bestående museum, og dette virkeområde skulle være angivet i museets vedtægter. Museumsbestyrelserne måtte højst have 7 medlemmer, hvoraf byråd og amtsråd kunne vælge 2, og museet skulle have sikret sig passende lokale for mindst 10 år. Museet skulle endvidere have en fast årlig egen indtægt på mindst 500 kr., svarende til statstilskuddet. Løvrigt blev samlingerne stillet ander nationalmuseets tilsyn i overensstemmelse med 1887-reglerne. Hvad der blev til rest af statstilskuddet, der fortrinsvis skulle anvendes til indkøb, måtte anvendes til udgravninger, som skulle planlægges og ledes af nationalmuseet, der også afgjorde, hvor de fundne genstande skulle opbevares. En forandring i forhold til 1887-reglerne var det, at undervisningsministeriet nu fik afgørelsen i tilfælde af uenighed mellem

nationalmuseet og et provinsmuseum. Såfremt et museum frasagde sig statstilskuddet og dermed nationalmuseets tilsyn, skulle det til fordeling mellem andre provinsmuseer udlevere de genstande, som det havde indkøbt for de oppebårne statstilskud, eller ialtfald genstande, hvis værdi svarede hertil.

Det var under denne ordnings eksistens, at Sophus Müller i 1921 trak sig tilbage, efter at han gennem sin (efter hans opfattelse for nationalmuseets og den arkæologiske videnskabs fremvækst nødvendige) politik overfor provinsmuseerne i en menneskealder havde medvirket til, at disse var kommet til at stå uden for det af nationalmuseet ledede museumsarbejde og derfor ikke kunne fremtræde med nogen autoritet i de egne, hvor de lå.

De følgende år bragte en ny tilvækst af museer. I 1855—87 var der oprettet 8 museer, 1888—1900: 8, 1901—14: 27, og nu oprettedes i perioden 1915—29 yderligere 32, hvortil kommer de 4 tidligere oprettede museer i Haderslev, Åbenrå, Christiansfeld og Sønderborg. Men samtidig var de gamle museer, herunder de, der var stiftet i begyndelsen af århundredet, begyndt at komme i vanskeligheder. Dette hang dels sammen med, at inflationen under og efter første verdenskrig havde forringet det faste tilskuds værdi, men også med, at det, efterhånden som grundlæggergenerationen kom op i årene, blev vanskeligt for museerne at få velegnede ledere og dermed opretholde museernes standard.

I 1926 forsøgte derfor lederen af Horsens Museum, kgl. bygningsinspektør V. Norn, et fremstød for provinsmuseerne og udtalte under et i Horsens afholdt møde ønsket om en decentralisation indenfor dansk museums-liv og en udvikling af provinsmuseerne, idet han først og fremmest udtrykte ønsket om, at man måtte kunne yde lederne anstændige arbejdsvilkår. Ved et derpå arrangeret møde i København den 3. november, hvor 32 museer var repræsenteret, vedtog man at stifte foreningen af samtlige kulturhistoriske museer i landet, Dansk kulturhistorisk Museumsforening. Denne forening skulle først og fremmest optage spørgsmålene om provinsmuseernes organisation og om faglig assistance og større tilskud til dem.

I foreningens overvejelser herom indgik

et allerede i 1923 første gang af lederen af Svendborg Museum, handelsagent Johs. Olsen, fremsat forslag om, at man skulle underkaste museerne et effektivt tilsyn fra nationalmuseets side, men at man til dette tilsyn skulle knytte arbejdskraft bosat i museumsbyerne, som kunne tage sig af museerne indenfor et område, f. eks. et amt. Ved at alle fund indenfor amtet indberettedes til ham, ville nationalmuseet blive aflastet arbejdsmæssigt og økonomisk, og desuden ville tilsyn med fredede bygninger og mindesmærker m. v. kunne overdrages den lokale museumsleder. Lønnen til den lokale tilsynsførende måtte tilvejebringes ved tilskud fra staten, amter og kommuner, og hele ordningen fastlægges ad lovgivningens vej. Som en subsidær løsning foreslog lederen af Kalundborg og Omegns Museum, kredslæge J. S. Møller, at der oprettedes stillinger for to konsulenter, hvis arbejdskraft skulle deles mellem nationalmuseet og provinsmuseerne. Ingen af forslagene viste det sig muligt at gennemføre.

I 1931 foreslog J. S. Møller, men uden resultat, at der blev nedsat en kommission, der skulle tage provinsmuseernes problemer op til overvejelse. Han sidestillede museerne med bibliotekerne og henviste til den betydning, biblioteksloven af 1920 havde haft.

Ønsket om ansættelse af fagligt kvalificeret og lønnet personale, der eventuelt kunne bistå flere museer, f. eks. indenfor et amt, blev påny fremført i 1934, da undervisningsministeriet tog spørgsmålet om revision af de gældende regler for provinsmuseerne op til behandling. Samme år tillagdes der provinsmuseerne en dispositionsbevilling på 20 000 kr. til indkøb af museumsgenstande og til konservering.

Museumssagens behandling resulterede — bl. a. efterforhandlinger med nationalmuseets daværende direktør, dr. phil. Poul Nørlund — i undervisningsministeriets „Regler af 26. september 1941 vedrørende de under undervisningsministeriet hørende statsunderstøttede og statsanerkendte kulturhistoriske museer i provinsen, som virker indenfor lokalt begrænsede områder“, jfr. bilag 1.

Ved disse regler forhøjedes de fra finansåret 1930—31 ekstraordinært til 900 kr. eller 450 kr. reducerede statstilskud til maksimalt 2 600 kr. for de såkaldte central-

museer (stifts- og amtsmuseer samt egns- museer med et omfattende virkeområde), og til maksimalt 1 300 kr. årlig for de andre statsunderstøttede museer; i begge tilfælde stod statstilskuddets størrelse i et vist forhold til museets øvrige indtægter. Endvidere etableredes en gruppe museer som alene statsanerkendte; den omfattede sådanne museer, som i nogen tid måtte vente på at opnå statsunderstøttelse, samt mindre museer med et lille virkeområde, som fandtes uegnede til at opnå egentlig statsunderstøttelse, men som man dog ville give adgang til at få del i dispositionsbevillingerne, jfr. også nedenfor.

Nationalmuseets stilling som tilsynsførende og rådgivende myndighed bibeholdtes, men samtidig skabtes der en repræsentation for provinsmuseerne i det særlige nævn, provinsmuseumsnævnet, der oprettedes som rådgivende organ for undervisningsministeriet i sager vedrørende disse museer.

Reglerne om udgravningsret for provinsmuseerne lempedes, og der blev pålagt provinsmuseerne og nationalmuseet gensidig forpligtelse til at orientere hinanden om deres virksomhed indenfor de enkelte provinsmuseers virkeområder. Den for provinsmuseerne så tunge forpligtelse til mod vederlag at aflevere erhvervede genstande til nationalmuseet ophævedes. Fremtidige afleveringer, naturligvis bortset fra danefæ, skulle bero på frivillige overenskomster. Provinsmuseerne havde vist sig at være fortrinlige indsamlingscentraler for nationalmuseet; men nu gjorde de nye regler ende på den tilstand, der i mere end et halvt århundrede havde givet nationalmuseet ret til som vederlag for statstilskuddet til provinsmuseerne at kunne udtage alle deres bedste nyerhvervede genstande.

Samtidig med reglernes gennemførelse tilvej bragtes der på finansloven yderligere en dispositionsbevilling på 10 300 kr. til forbedring af museernes effektivitet.

Endelig ansattes i 1942 ved nationalmuseet to konsulenter, der skulle bistå og vejlede provinsmuseerne. Stillingerne omdannedes ved normeringsloven for finansåret 1952—53 til tjenestemandstillinger.

Denne nye ordning medførte for provinsmuseerne en vis forbedring af deres forhold, omend det ikke viste sig muligt at gennemføre museernes meget væsentlige

ønske om ansættelse af faglig uddannet medhjælp ved de enkelte museer. I denne henseende var forholdene meget vanskelige, da kun ganske få museer havde kunnet overkomme at ansætte sådant personale, når de ældre museumsledere holdt op. Således var i den forløbne tid kun ansat universitets- og museumsuddannede medhjælpere ved museerne i Odense, Ålborg, Haderslev og Kolding. For Århus Museums historiske afdeling ændredes stillingen radikalt ved dr. phil. P. V. Gløbs ansættelse som professor i forhistorisk arkæologi og direktør for museet. Dette omdannedes i de følgende år fra at være centralmuseum for Århus amt m. v. til tillige at være et museum for almindelig forhistorie, „Forhistorisk museum i Århus“, og det blev samtidig universitetsinstituttet med en stab af videnskabelige medhjælpere.

Den økonomiske udvikling under og efter den anden verdenskrig medførte iøvrigt hurtigt en betydelig forringelse af de nye tilskudssatsers virkning. Hertil kom yderligere, at spørgsmålet om ansættelse af fagligt uddannede ledere stadig trængte sig stærkere på, idet flere og flere af den gamle museumsledergeneration faldt fra eller kom langt op i årene, uden at der kunne skaffes egnede afløser for dem. Overlærer Albert Thomsen, den daværende leder af Holbæk Museum, rejste derfor på et møde i Dansk kulturhistorisk Museumsforening i 1949 påny spørgsmålet om en forbedring af provinsmuseernes kår.

Et af foreningen nedsat udvalg afgav herefter i 1952 den i indledningen omtalte indstilling til undervisningsministeriet om nedsættelse af et udvalg til at tage problemerne op til drøftelse.

Kapitel 2.

De nuværende kulturhistoriske lokalmuseer.

Under den foran omhandlede udvikling er landet efterhånden blevet dækket med kulturhistoriske lokalmuseer, således at der ikke findes nogen del af det, som ikke hører med til et eller andet lokalmuseums virkeområde, **jfr.** kortet, bilag 3.

I nedenstående oversigt opregnes disse lokalmuseer i topografisk orden, således at der for hvert amt er opført centralmuseer, andre statsunderstøttede museer og statsanerkendte museer. For de enkelte museer er anført navn, stiftelsesår, ejerforhold, sagligt og topografisk virkeområde, gulvareal, antallet af registrerede genstande eller grupper af genstande, årligt besøgstal, lederforhold (idet der ved faglig ledelse forstås ledelse ved en teoretisk eller praktisk uddannet museumsmand, der har museumsgerning som erhverv). Endvidere er anført på basis af museernes regnskaber for 1954—55 størrelsen af ordinære tilskud fra stat, amter og kommuner til museernes drift. For at give et udtømmende overblik over antallet af museer i de enkelte landsdele er endelig i særlige grupper opregnet dels de ikke-statsanerkendte lokalmuseer, dels specialmuseerne, der har et særligt sagligt virkeområde, f. eks. købstadkultur i almindelighed, jysk herregårdskultur, jagt- og skovbrug.

De i København, Frederiksberg og Gentofte værende samlinger har hidtil været holdt udenfor reglerne, der gælder for de øvrige kulturhistoriske lokalmuseer. Imidlertid har Københavns Bymuseum, stiftet 1901, Frederiksberg Museum (1952) og Øregård Museum (1921), hvis virkeområder er henholdsvis Københavns kommune (hovedstadsområdet), Frederiksberg kommune og Gentofte kommune, ganske samme karakter som de øvrige lokalmuseer, hvorfor der ikke ses at være nogen grund til at holde

disse tre samlinger udenfor en eventuel nyordning af de kulturhistoriske lokalmuseers forhold.

Foruden de tre nævnte lokalmuseer findes i København, Frederiksberg og Gentofte 20 kulturhistoriske specialmuseer af forskellig art, og heraf er en del statslige samlinger.

De øvrige danske lokalmuseer er:

Frederiksberg amt.

A. *Centralmuseer*: ingen.

B. *Andre statsunderstøttede museer*:

Nordsjællandsk Folkemuseum, Hillerød.

1922. Selvejende. Almindelig egnshistorie (ikke oldtid).

Virkeområde: Frederiksberg amt med hensyntagen til andre i amtet beliggende museers interesser i specielle områder.

Gulvareal: **411 m²**; 4 700 genstande.

Ikke faglig leder. Offentlige tilskud: staten 1 300 kr., lokalt 1 010 kr.

Helsingør Bymuseum, Helsingør.

1911. Kommuntalt 1931. Byhistorie.

Virkeområde: Helsingør by og nærmeste omegn.

Gulvareal: 760 m²; 6 000 genstande; besøgstal 9 000.

Faglig leder (honorarlønnet leder fra handels- og søfartsmuseet på Kronborg). Offentlige tilskud: staten 1 300 kr., lokalt 11 748 kr. samt lejetilskud 3 792 kr.

Frederiksværk og Omegns Museum, Frederiksværk.

1930. Selvejende. Almindelig egnshistorie, specielt jernstøberiet og krudtværket.

Virkeområde: Frederiksværk by og Strø herred.

Gulvareal: 480 m²; 4 000 genstande (heraf oldtid 400); besøgstal **4 000**.

Ikke faglig leder. Offentlige tilskud: staten 1 300 kr., lokalt (lejetilskud) 1 200 kr.

C. Statsanerkendte museer:

Gilleleje Museum, Gilleleje.

1929. Selvejende. Almindelig egnshistorie, specielt fiskeri ved Kattégat.

Virkeområde: Nordlige del af Holbo herred.

Gulvareal: 400 m²; 1 200 genstande (heraf oldtid 200); besøgstal: 500.

Ikke faglig leder. Offentlige tilskud: ingen.

Hørsholms Egns Museum, Hørsholm.

1912. Selvejende. Almindelig egnshistorie, specielt Hørsholm by og slot.

Virkeområde: Hørsholm, Bloustrød og Birkerød sogne.

Gulvareal: 175 m²; 1 300 genstande; besøgstal 1 200. Ikke faglig leder. Offentlige tilskud: lokalt 8 333 kr.

D. Andre museer:

Ti køb Sogns historisk-pædagogiske Samling, Espergærde.

Museet for Frederikssund og Omegn.

Sognemuseerne i Hellebæk og Slangstrup.

E. Specialmuseer:

Det nationalhistoriske Museum, Frederiksborg.

Handels- og Søfartsmuseet, Kronborg slot.

Jagt- og Skovbrugsmuseet, Hørsholm (statsejet).

Museet på Jægerspris.

Olaf Poulsens Mindestuer, Fredensborg.

(De 3 førstnævnte af disse museer har faglig leder).

lait i Frederiksborg amt:

Statsunderstøttede museer: 3.

Statsanerkendte museer: 2.

Andre museer: 4.

Specialmuseer: 5.

Københavns og Roskilde amtsråds kredse.

A. Central museer:

Køge Museum, Køge.

1896. Selvejende. Almindelig egnshistorie.

Virkeområdet: Køge by, Tune, Ramsø, Bjæverskov, Stevns og Fakse herreder samt en del af Ringsted herred.

Gulvareal: 1 150 m²; 5 600 genstande (heraf oldtid 30); besøgstal: 9 000.

Ikke faglig leder. Offentlige tilskud: staten 2 600 kr., lokalt 1 640 kr.

B. Andre statsunderstøttede museer:

Roskilde Museum, Roskilde.

1929. Selvejende. Almindelig egnshistorie.

Virkeområde: Roskilde by, Voldborg, Sømme og Smørum herreder.

Gulvareal: 500 m²; 8 000 genstande (heraf oldtid 1000); besøgstal: 3 000.

Ikke faglig leder. Offentlige tilskud: staten 1 300 kr., lokalt 8 620 kr. samt lejetilskud 4 000 kr.

C. Statsanerkendte museer:

Amagermuseet, St. Magleby.

1901. Selvejende. Almindelig egnshistorie, specielt den hollandskprægede amagerbondekultur.

Virkeområde: Amager ÷ Dragør.

Ikke faglig leder. Offentlige tilskud: lokalt 750 kr.

D. Andre museer:

Dragør Museum.

Sognemuseerne i Værløse, Ballerup og Søllerød.

Sehestedstuen i Brøndbyvester (statsejet).

E. Specialmuseer:

Dansk Landbrugsmuseum, Sorgenfri (statsejet).

lait i Københavns og Roskilde amtsråds kredse:

Centralmuseer: 1.

Andre statsunderstøttede museer: 1.

Statsanerkendte museer: 1.

Andre museer: 5.

Specialmuseer: 1.

Holbæk amt.

A. Centralmuseer :

Museet for Holbæk og Omegn, Holbæk.

1910. Selvejende. Almindelig egnshistorie.

Virkeområde: Holbæk by, Tuse og Merløse herreder samt Ourø.

Gulvareal: 1 034 m²; 9 500 genstande (heraf oldtid 1000); besøgstal: 4 500.

Ikke faglig leder. Offentlige tilskud: staten 2 600 kr., lokalt 2 695 kr.

Kalundborg og Omegns Museum, Kalundborg.

1908. Selvejende. Almindelig egnshistorie.

Virkeområde: Kalundborg by, Arts, Skippinge og Løve herreder.

Gulvareal: 1 535 m²; 7 500 genstande (heraf oldtid 2 000); besøgstal: 6 000.
Ikke faglig leder. Offentlige tilskud: staten 2 600 kr., lokalt 1 720 kr.

D. Andre museer:

Odsherreds Folkemuseum, Nykøbing S.
Samsø Museum, Tranebjerg.
Højby Sogns Museum, Stenstrup.
Hjemstavns museet for Asnæs Sogn og Omegn, Høve.
Hjemstavns museet for Asnæs og Fårevejle Sogne, Fårevejle.
Reersø Museum.
Sognemuseerne i Ourø og Kvanløse.

E. Specialmuseer:

Tersløsegård (med særlig statsstøtte).

lait i Holbæk amt:

Centralmuseer: 2.
Andre museer: 8.
Specialmuseer: 1.

Sorø amt.

A. *Centralmuseer:* Ingen.

C. Statsanerkendte museer:

Soro Amts Museum, Sorø.
1915. Selvejende. Almindelig egnshistorie.
Virkeområde: Alsted, Slagelse og V. Flakkebjerg herreder.
Gulvareal: 200 m²; 1 200 genstande (heraf oldtid 200); besøgstal: 1 500.
Ikke faglig leder. Off. tilskud: lokalt 1 720 kr.

lait i Soro amt:

Statsanerkendte museer: **1.**

Præstø amt.

A. *Centralmuseer:* Ingen.

B. Andre statsunder støttede museer:

Museet for Næstved og Omegn, Næstved.
1917. Selvejende. Almindelig egnshistorie.
Virkeområde: Næstved by, Tybjerg og 0. Flakkebjerg herreder samt nordlige del af Hammer og Bårse herreder.

Gulvareal: 600 m²; 10 500 genstande (heraf oldtid 450); besøgstal: 1 000.
Ikke faglig leder. Offentlige tilskud: staten 1 300 kr., lokalt 4 950 kr.

C. Statsanerkendte museer:

Møns Museum, Stege.
1913. Selvejende. Almindelig egnshistorie.
Virkeområde: Møn.
Gulvareal: 250 m²; 7 800 genstande (heraf oldtid 1 050); besøgstal: 1 100.
Ikke faglig leder. Offentlige tilskud: lokalt 5 114 kr.

D. Andre museer:

Stevns Museum, St. Heddinge.
Sydsjællands Museum, Vordingborg.
Fiskerhuset i Højerup.

E. Specialmuseer:

Liselund gamle Slot (med særlig statsstøtte).
Grundtvig-museet, Udby præstegård.

lait i Præstø amt:

Statsunderstøttede museer: 1.
Statsanerkendte museer: 1.
Andre museer: 3.
Specialmuseer: 2.

Bornholm ami.

A. *Centralmuseer:*

Bornholm Museum, Rønne.
1890. Selvejende. Almindelig egnshistorie + kunstsamling.
Virkeområde: Bornholm.
Gulvareal: 2 012 m²; 9 000 genstande (heraf oldtid 2 500); besøgstal: 9 000.
Ikke faglig leder. Offentlige tilskud: staten 6 200 kr. (heraf til kunstafdelingen 3 600 kr.), lokalt 7 820 kr.

D. Andre museer:

Tømmehuset i Sandvig.
Hjemstavns museet i Gudhjem.
Christiansø-museet.

lait i Bornholms amt:

Centralmuseer: 1.
Andre museer: 3.

Maribo amt.**A. Centralmuseer:***Lolland-Falsters Stiftsmuseum., Maribo.*

1879. Selvejende. Omfatter: 1) Hovedmuseet. 2) Frilandsmuseet og 3) Klostermuseet. Almindelig egnshistorie + kunstsamling.

Virkeområde: Lolland og før oldtid tillige Falster. Gulvareal: 3 500 m²; 25 000 genstande (heraf oldtid 5 000); besøgstal: 10 000.

Ikke faglig leder. Offentlige tilskud: staten 6 200 kr. (heraf til kunstafdelingen. 3 600 kr.), lokalt 12 000 kr.

B. Andre statsunder støttede museer:*Falsters Minder, Nykøbing F.*

1913. Selvejende. Almindelig egnshistorie (ikke oldtid).

Virkeområde: Nykøbing by og Falster.

Gulvareal: 450 m²; 5 000 genstande (heraf oldtid 1 000); besøgstal: 1 500.

Ikke faglig leder. Offentlige tilskud: staten 1 300 kr., lokalt 1 630 kr.

E. Specialmuseer:

Museet „Statsminister C. D. F. Reventlows Minde“, Pederstrup (med særlig statsstøtte).

lait i Maribo amt:

Centralmuseer: 1.

Andre statsunderstøttede museer: 1.

Specialmuseer: 1.

Odense amt.**A. Centralmuseer:***Fyns Stiftsmuseum, Odense.*

1860. Kommunalt (Odense Bys Museer).

Delt i to afdelinger:

1) *Oldsagssamlingen* + møntsamling og kunstsamling.

Virkeområde: Fyns stift.

Gulvareal: 2 500 m²; 15 000 genstande (heraf oldtid 10 000); besøgstal: 15 000.

Faglig leder.

2) *Historisk afdeling*, Møntergården, byhistorie (middelalder og senere).

Virkeområde: Fyns stift med hensyntagen til andre

1 stiftet beliggende museers interesser i specielle områder.

Gulvareal: 4 200 m²; 25 000 genstande; besøgstal: 15 000.

Faglig leder.

Offentlige tilskud for 1) og 2): staten 6 200 kr. (heraf til kunstafdelingen 3 600 kr.), lokalt 238 653 kr.

C. Statsanerkendte museer:*Kertemind Museum, Kerteminde.*

1935. Ejes af museumsforening. Almindelig egnshistorie.

Virkeområde: Kerteminde by og Bjærgø herred.

Gulvareal: 350 m²; 2 500 genstande (heraf oldtid 325); besøgstal: 1 500.

Ikke faglig leder. Offentlige tilskud: lokalt 1 045 kr.

Nordfyns Museum, Bogense.

1934. Ejes af museumsforening. Almindelig egnshistorie.

Virkeområde: Bogense by, Skam og Skovby herreder.

Gulvareal: 192 m²; 4 150 genstande (heraf oldtid 700); besøgstal: 200.

Ikke faglig leder. Offentlige tilskud: lokalt 260 kr.

Middelfart Folkemuseum, Middelfart.

1919. Ejes af museumsforening. Almindelig egnshistorie.

Virkeområde: Middelfart by og Vends herred.

Vestfyns Hjemstavnsård, Gummerup.

1930. Selvejende. Vestfynsk bondegård (bygninger og indbo).

Virkeområde: Båge herred.

Gulvareal: 575 m²; 1 300 genstande; besøgstal: 2 400.

Ikke faglig leder. Offentlige tilskud: lokalt 600 kr.

D. Andre museer:

Otterup Museum.

Assens Museum.

E. Special museer:*Den fynske Landsby, Odense.*

1941. Kommunalt (Odense Bys Museer).

Fynsk landbokultur (bygninger og indbo).

Virkeområde: Fyns Stift.

Genstandene indgår i Møntergårdens protokol.

Besøgstal: 65 000.

Faglig leder. Offentlige tilskud: særlig statsstøtte 6 000 kr., lokalt 91 101 kr.

H. C. Andersens Hus og H. C. Andersens Barndomshjem.

1908. Kommunalt (Odense Bys Museer). 5 000 genstande; besøgstal: 83 000.

Faglig leder. Offentlige tilskud: lokalt 17 991 kr.

Carl Nielsens Barndomshjem.

lait i Odense amt:

Centralmuseer: 1.

Statsanerkendte museer: 4.

Andre museer: 2.

Specialmuseer: 4.

Svendborg amt.

A. Centralmuseer:

Langelands Museum, Rudkøbing.

1900. Selvejende. Almindelig egnshistorie.

Virkeområde: Rudkøbing by, Langeland og Strynø. Gulvareal: 583 m²; 11 600 genstande (heraf oldtid 9 100); besøgstal: 2 200.

Faglig leder. Offentlige tilskud: staten 2 600 kr., lokalt 8 838 kr.

B. Andre statsunder støttede museer:

Svendborg Amts Museum, Svendborg.

1908. Selvejende. Almindelig egnshistorie.

Virkeområde: Svendborg by, Sunds og Gudme herreder.

Gulvareal: 225 m²; 17 700 genstande (heraf oldtid 1 500); besøgstal: 1 200.

Ikke faglig leder. Offentlige tilskud: staten 1 300 kr., lokalt 2 850 kr.

C. Statsanerkendte museer:

Museet for Nyborg og Omegn, Nyborg.

1911. Selvejende. Almindelig egnshistorie.

Virkeområde: Nyborg by og Vinding herred.

Gulvareal: 667 m²; 4 000 genstande (heraf oldtid 500); besøgstal: 2 500.

Ikke faglig leder. Offentlige tilskud: lokalt 1 100 kr.

Marstal og Omegns Museum, Marstal.

1929. Ejes af museumsforening. Almindelig egnshistorie, specielt Marstal bys skibsfart.

Virkeområde: Marstal by og nærmeste omegn.

Gulvareal: 230 m²; 7 600 genstande (heraf oldtid 1600); besøgstal: 4 000.

Ikke faglig leder. Offentlige tilskud: lokalt 450 kr.

Museet „Den gamle gård“, Fåborg.

1929. Ejes af museumsforening. Almindelig egnshistorie.

Virkeområde: Fåborg by og Salling herred.

D. Andre museer:

Ærø Museum, Ærøskøbing.

Ringe Museum.

Kaleko Mølle, Diernisse.

Egeskov Mølle, Kværndrup.

Hørne Sognemuseum.

Aunslev Sognemuseum.

E. Specialmuseer.

Nyborg Slot (statseje).

lait i Svendborg amt:

Centralmuseer: 1.

Andre statsunderstøttede museer: 1.

Statsanerkendte museer: 3.

Andre museer: 6.

Specialmuseer: 1.

Hjørring amt.

A. Centralmuseer:

Vendsyssels historiske Museum, Hjørring.

1889. Selvejende. Almindelig egnshistorie.

Virkeområde: Hjørring amt — 0. Han herred og med hensyntagen til andre i amtet beliggende museers interesser i specielle områder.

Gulvareal: 2 000 m²; 25 000 genstande (heraf oldtid 15 000); besøgstal: 2 600.

Ikke faglig leder. Offentlige tilskud: staten 2 600 kr., lokalt 21 940 kr.

C. Statsanerkendte museer:

Skagens Fortidsminder, Skagen.

1927. Selvejende. Almindelig egnshistorie, specielt fiskeri.

Virkeområde: Skagen og nærmeste omegn.

Gulvareal: 260 m²; 1 000 genstande; besøgstal: 8 200.

Ikke faglig leder. Offentlige tilskud: lokalt 100 kr.

Hjemstavnmuseet for Østvendsyssel, Try.

1929. Selvejende.

Virkeområde: Dronninglund sogn.

D. Andre museer:

Østvendsyssel Museum, Sæby.

Bangsbo-museet, Frederikshavn.

Læsø Hjemstavnmuseum, Byrum.

Løkken Museum.

E. Specialmuseer:

Krudthusmuseet, Frederikshavn.

lait i Hjørring amt:

Centralmuseer: 1.
Statsanerkendte museer: 2.
Andre museer: 4.
Specialmuseer: 1.

Thisted amt.

A. Centralmuseer:

Museet for Thy og Vester Han Herred, Thisted.

1903. Selvejende. Almindelig egnshistorie.
Virkeområde: Thisted amt -- Mors.
Gulvareal: 400 m²; 8 000 genstande (heraf oldtid 5 000); besøgstal: 2 000.
Ikke faglig leder. Offentlige tilskud: staten 2 600 kr., lokalt 1 300 kr.

Morslands historiske Museum, Nykøbing M.

1901. Selvejende. Almindelig egnshistorie.
Virkeområde: Mors.
Gulvareal: 560 m²; 9 700 genstande (heraf oldtid 5 000); besøgstal: 2 000.
Ikke faglig leder. Offentlige tilskud: staten 2 600 kr., lokalt 1 975 kr.

lait i Thisted amt:

Centralmuseer: 2.

Ålborg amt.

A. Centralmuseer:

Ålborg historiske Museum, Ålborg.

1863. Selvejende. Almindelig egnshistorie.
Virkeområde: Ålborg by og amt samt 0. Han herred med hensyntagen til andre i amtet beliggende museers interesser i specielle områder.
Gulvareal: 690 m²; 12 000 genstande (heraf oldtid 5 000); besøgstal: 25 000.
Faglig leder. Offentlige tilskud: staten 2 600 kr., lokalt 64 724 kr. samt lejetilskud 8 000 kr.

B. Andre statsunder støttede museer:

Vesthimmerlands Museum, Års.

1920. Selvejende. Almindelig egnshistorie.
Virkeområde: Års, Gislum og Slet herreder.

Gulvareal: 275 m²; 3 400 genstande (heraf oldtid 1400); besøgstal: 2 000.
Ikke faglig leder. Offentlige tilskud: staten 1 300 kr., lokalt 1 000 kr.

D. Andre museer:

Løgstør Museum.
Hjemstavnmuseet i Als.

E. Specialmuseer:

Spillemandsmuseet i Rebild.
Blokhusemuseet i Rebild.

lait i Aalborg amt:

Centralmuseer: 1.
Andre statsunderstøttede museer: 1.
Andre museer: 2.
Specialmuseer: 2.

Viborg amt.

A. Centralmuseer:

Viborg Stiftsmuseum, Viborg.

1861. Selvejende. Alm. egnshistorie.
Virkeområde: Viborg by og amt (4- Salling, Hids herred, en del af Fjends herred og østlige dele af Sønder lyng, Middelsom og Hovlborg herreder).
Gulvareal: 630 m²; 7 700 genstande (heraf oldtid 4 000); besøgstal: 3 000.
Ikke faglig leder. Offentlige tilskud: staten 2 600 kr., lokalt 2 700 kr.

C. Statsanerkendte museer:

Skive Museum, Skive.

1908. Selvejende. Almindelig egnshistorie.
Virkeområde: Skive by, Salling og en del af Fjends herred.
Gulvareal: 600 m²; 2 300 genstande (heraf oldtid 1 000); besøgstal: 2 800.
Ikke faglig leder. Offentligt tilskud: lokalt 2 275 kr.

D. Andre museer:

Sognemuseerne i Kjellerup, Bjerringbro, Lynggård og Fur samt Klosterlundmuseet (statseje).

E. Specialmuseer:

Spøttrup (statseje).

lait i Viborg amt:

Centralmuseer: 1.
Statsanerkendte museer: 1.
Andre museer: 5.
Specialmuseer: 1.

Randers amt.

A. *Centralmuseer:**Randers Museum, Randers.*

1872. Selvejende. Almindelig egnshistorie.

Virkeområde: Randers by og amt (≠ Djursland, 0. Lisbjerg og Onsild herreder) samt østlige del af Viborg amt.

G ulvareal: 660 m²; 12 000 genstande (heraf oldtid 6 000); besøgstal: 8 000.

Ikke faglig leder. Offentlige tilskud: staten 2 600 kr., lokalt 5 000 kr. samt lejetilskud 2 000 kr.

B. *Andre stat sunder stottede museer:**Djursland Museum, Grenå.*

1917. Selvejende. Almindelig egnshistorie.

Virkeområde: Grenå by og Djursland ÷ Mols.

G ulvareal: 894 m²; 3 500 genstande (heraf oldtid 1 500); besøgstal: 500.

Ikke faglig leder. Offentlige tilskud: staten 1 300 kr., lokalt 500 kr.

C. *Statsanerkendte museer:**Hobro Museum, Hobro.*

1910. Selvejende. Almindelig egnshistorie.

Virkeområde: Hobro by, Hindsted og Onsild herreder.

Gulvareal: 150 m²; 4 000 genstande (heraf oldtid 500); besøgstal: 800.

Ikke faglig leder. Offentlige tilskud: lokalt 1 000 kr.

I). *Andre museer:*

Mariager Museum.

Ebeltoft Museum.

E. *Specialmuseer:*

Jyllands **Herregårdsmuseum**, Gl. Estrup (med saglig statsstøtte).

Ialt i Randers amt:

Centralmuseer: 1.

Andre statsimderstøttede museer: 1.

Statsanerkendte museer: 1.

Andre museer: 2.

Specialmuseer: 1.

Aarhus amt.

! A. *Centralmuseer:**Forhistorisk Museum, Århus.*

(som afløser af Århus museums historiske afdeling, nu tillige forhistorisk arkæologisk institut for Århus universitet).

1861. Selvejende. Hovedsagelig jysk oldtidskultur. Virkeområde: Hele landet (som lokalmuseum: Århus amt og Øster Lisbjerg herred).

Gulvareal: 500 m²; 20 000 genstande; besøgstal: 10 000.

Faglig leder. Offentlige tilskud: staten 2 600 kr. + særlig statsstøtte på 20 000 kr., lokalt 61 150 kr.

C. *Statsanerkendte museer:**Odder Museum, Odder.*

1927. Ejers af museumsforening. Almindelig egnshistorie.

Virkeområde: Odder by og Hads herred.

Gulvareal: 250 m²; 1 000 genstande (heraf oldtid 250); besøgstal: 500.

Ikke faglig leder. Offentlige tilskud: lokalt 545 kr.

E. *Specialmuseer:**Købstadmuseet „Den gamle By”, Århus.*

1909. Selvejende. Dansk købstadskultur (bygninger og indbo samt håndværk) og egnshistorie for historisk tid.

Virkeområde: hele landet (som lokalmuseum: Århus amt og 0. Lisbjerg herred).

Gulvareal: 6 450 m²; 21 500 genstande; besøgstal: 80 000.

Faglig leder. Offentlige tilskud: særlig statsstøtte 90 000 kr., lokalt 66 950 kr.

Ialt i Århus amt:

Centralmuseer: 1.

Statsanerkendte museer: 1.

Specialmuseer: 1.

Skanderborg amt.

A. *Centralmuseer:**Horsens Museum, Horsens.*

1906. Selvejende. Almindelig egnshistorie + kunstsamling.

Virkeområde: Horsens by, Nim, Vor, Tyrsting, Vrads, Hatting og Bjerge herreder.
 Gulvareal: 960 m²; 9 100 genstande (heraf oldtid 4 000); besøgstal: 1 700.
 Ikke faglig leder. Offentlige tilskud: staten 6 200 kr. (heraf til kunstsamling 3 600 kr.), lokalt anslået 6 075 kr.

D. Andre museer:

Silkeborg Museum.
 Skanderborg Museum.
 Museet i Mjesing.
 Them Fortidssamling.

E. Specialmuseer:

Klosterhuset på Øm klostertomt.

Ialt i Skanderborg amt:

Centralmuseer: 1.
 Andre museer: 4.
 Specialmuseer: 1.

Vejle amt.

A. Centralmuseer:

Museet på Koldinghus, Kolding.
 1890. Selvejende. Almindelig egnshistorie samt specielt kunstindustri og krigsminder.
 Virkeområde: Kolding by. Nr. Tyrstrup, Brusk, Jerlev, Anst, Malt og Slavs herreder (for specialsamlingerne: hele landet).
 Gulvareal: 2 400 m²; 19 000 genstande (heraf oldtid 3 400); besøgstal: 57 000.
 Faglig leder. Offentlige tilskud: staten 2 600 kr., lokalt 16 660 kr.

B. Andre statsunder støttede museer:

Vejle Museum, Vejle.
 1899. Kommunalt. Almindelig egnshistorie + kunstsamling.
 Virkeområde: Vejle by, Holmans, Tørrild og Nørvang herreder.
 Gulvareal: 246 m²; 10 000 genstande (heraf oldtid 7 000); besøgstal: 6 000.
 Ikke faglig leder. Offentlige tilskud: staten 4 900 kr. (heraf til kunstsamling 3 600 kr.), lokalt 8 500 kr.

C. Statsanerkendte museer:

Fredericia Museum, Fredericia.
 1916. Rjes af museumsforening. Almindelig egnshistorie.
 Virkeområde: Fredericia by og Elbo herred.
 Gulvareal: 250 m²; 5 000 genstande (heraf oldtid 250); besøgstal: 1 200.
 Ikke faglig leder. Offentlige tilskud: lokalt 1 000 kr.

D. Andre museer:

Glud Museum.
 Brande Museum.
 Randbol Sogns Museum.

Ialt i Vejle amt:

Centralmuseer: 1.
 Andre statsunderstøttede museer: 1.
 Statsanerkendte museer: 1.
 Andre museer: 3.

Ringkøbing amt.

A. Centralmuseer:

Herning Museum, Herning.
 1892. Selvejende. Almindelig egnshistorie.
 Virkeområde: Herning by, Hammerum herred og østlige del af Bølling herred.
 Gulvareal: 1 500 m²; 20 000 genstande (heraf oldtid 1000); besøgstal: 10 000.
 Faglig leder. Offentlige tilskud: staten 2 600 kr., lokalt 3 500 kr.

Ringkøbing Museum, Ringkøbing.

1908. Selvejende. Almindelig egnshistorie.
 Virkeområde: Ringkøbing by, Hind og Nr. Horne herreder samt en del af Bølling og Ulfborg herreder.
 Gulvareal: 307 m²; 6 000 genstande (heraf oldtid 2 000); besøgstal: 3 500.
 Ikke faglig leder. Offentlige tilskud: staten 2 600 kr., lokalt 1 852 kr.

C. Statsanerkendte museer:

Lemvig Museum, Lemvig.
 1931. Selvejende. Almindelig egnshistorie + lokal kunstsamling.
 Virkeområde: Lomvig by, Skodborg og Vandfuld herreder.

Gulvareal: 315 m²; 3 200 genstande (heraf oldtid **900**); besøgstal: 600.

Ikke faglig leder. Offentlige tilskud: lokalt 2 500 kr.

D. Andre museer:

Museet for Holstebro og Omegn.

Struer Museum.

Skjern Museum.

Museet for Haderup og Omegn.

Vemb Hedegård (statsejet).

E. Specialmuseer:

„Den gamle Landsby" på Hjerl Hede.

lait i Ringkøbing amt:

Centralmuseer: 2.

Statsanerkendte museer: 1.

Andre museer: 5.

Specialmuseer: **1**.

Ribe amt.

A. Centralmuseer: Ingen.

B. Andre stat sunder støttede museer:

„Den antikvariske Samling“, Ribe.

1855. Selvejende. Almindelig egnshistorie.

Virkeområde: Ribe by, Ribe og Gørding herreder.

Gulvareal: 130 m²; 8 000 genstande (heraf oldtid 1 600); besøgstal: 3 500.

Ikke faglig leder. Offentlige tilskud: staten 1 300 kr.

C. Statsanerkendte museer:

Museet for Varde og Omegn, Varde.

1912. Selvejende. Almindelig egnshistorie + kunstsamling.

Virkeområde: Varde by, V. og O. Horne herreder og en del af Skads herred.

Gulvareal: 800 m²; 6 000 genstande (heraf oldtid 500).

Ikke faglig leder. Offentlige tilskud: ingen.

D. Andre museer:

Esbjerg Museum.

Grindsted og Omegns Museum.

Fanø Museum, Nordby.

Ølgod Sognemuseum.

E. Specialmuseer:

Ribe Rådhusamling, Ribe.

lait i Ribe amt:

Statsunderstøttede museer: 1.

Statsanerkendte museer: 1.

Andre museer: 4.

Specialmuseer: 1.

Haderslev amt.

A. Centralmuseer:

Haderslev Amts Museum, Haderslev.

1887. Amts- og bykommunalt. Almindelig egnshistorie + kunstsamling.

Virkeområde: Haderslev by og amt, for oldtid tillige Tønder amt.

Gulvareal: 915 m²; 13 500 genstande (heraf oldtid 8 000); besøgstal: 3 000.

Faglig leder. Offentlige tilskud: staten 2 600 kr., lokalt 54 671 kr.

D. Andre museer:

Brødremenighedens Museum, Christiansfeld.

Toftlund Sognemuseum.

lait i Haderslev amt:

Centralmuseer: 1.

Andre museer: 2.

Tønder amt.

A. Centralmuseer:

Museet for Tander Amt og By, Tønder.

1923. Selvejende. Almindelig egnshistorie (ikke oldtid), specielt fajancefliser og tønderkniplinger + kunstsamling.

Virkeområde: Tønder amt og by.

Gulvareal: 700 m²; 3 500 genstande; besøgstal: 1800.

Ikke faglig leder. Offentlige tilskud: staten 6 200 kr. (heraf til kunstsamling 3 600 kr.), lokalt 8 000 kr.

D. Andre museer:

Kommandørgården, Rømø (statsejet).

lait i Tønder amt:

Centralmuseer: 1.

Andre museer: 1.

Sønderborg og Åbenrå amtsråds kredse.

A. *Centralmuseer:*

Museet på Sønderborg Slot, Sønderborg.

1908. Amts- og bykommunalt. Almindelig egnshistorie, specielt nationale krigsminder fra 1848—50 og 1864 + kunstsamling.

Virkeområde: Sønderborg by og amtsråds kreds. Gulvareal: 2 200 m²; 31 700 genstande (heraf oldtid 4 300); besøgstal: 48 000.

Faglig leder. Offentlige tilskud: staten 6 200 kr. (heraf til kunstsamling 3 600 kr.), lokalt 8 000 kr.

B. *Andre statsunder støttede museer:*

Åbenrå Museum, Åbenrå.

1887. Kommunalt. Almindelig egnshistorie, specielt Åbenrå skibsfart + kunstsamling.

Virkeområde: Aabenraa by og amtsråds kreds. Gulvareal: 690 m²; 8 000 genstande (heraf oldtid 1 000); besøgstal: 5 000.

Ikke faglig leder. Offentlige tilskud: staten 4 900 kr. (heraf til kunstsamling 3 600 kr.), lokalt 10 000 kr.

lait i Sønderborg og Åbenrå amtsråds kredse:

Centralmuseer: 1.

Andre statsunder støttede museer: 1.

Det fremgår af denne oversigt, at der i hele landet udenfor København-Frederiksberg-Gentofte findes 116 kulturhistoriske museer med lokalt afgrænset virkeområde. Af disse lokalmuseer er 33 statsunder støttede, heraf 21 som centralmuseer og 12 som andre statsunder støttede museer. Herudover er 20 lokalmuseer statsanerkendte. De øvrige 63 lokalmuseer har hverken statsunder støttelse eller statsanerkendelse.

Desuden findes der 24 specialmuseer, hvoraf 6 har særlig statsstøtte under undervisningsministeriet.

Af de opregnede museer ligger 74 lokalmuseer og 11 specialmuseer i købstæder eller byer, medens 42 lokalmuseer og 13 specialmuseer ligger i landsogne.

Antallet af nystiftede museer kan indenfor følgende tidsintervaller opgøres således:

	Lokalmuseer	Specialmuseer
1855-1905:	21	4
1906—1915:	24	4
1916—1925:	16	3
1926—1935:	26	2
1936—1945:	13	8
1946—1955:	16	3

Af lokalmuseerne er 4 statsejede, 16 kommunale, 62 selvejende og 34 ejet af museumsforeninger. Af specialmuseerne er 4 statsejede, 4 kommunale, 11 selvejende og 5 ejet af museumsforeninger.

Samtlige statsunder støttede og statsanerkendte lokalmuseer har selvstændige bygninger, der ejes af museerne som selvejende institutioner, museumsforeningerne, kommunerne eller i 4 tilfælde af staten. Med enkelte undtagelser gælder de samme ejerforhold for de øvrige museers bygninger, hvoraf 11 er statsejede.

Af museumsbygningerne er 83 opført før 1855, heraf er 34 fredet i klasse A og 20 i klasse B, medens 19 af de øvrige museumsbygninger er opført i tidsrummet 1855—1905 og 38 i tiden 1906—1955.

Til 4 centralmuseer (Odense, Ålborg, Århus og Kolding) er knyttet konserveringsanstalter med fast ansatte konservatorer.

Kapitel 3.

Lokalmuseerøes opgaver.

De kulturhistoriske museer har videnskabelige og folkeoplysende opgaver. Nationalmuseet giver et eksempel på, hvorledes et museum på fremragende måde kan opfylde de krav, som varetagelsen af disse opgaver stiller. Efter at der ved museets udvidelse i 1930'erne var skabt muligheder herfor, er det gennem fortrinlige opstillinger af museumsgenstande af **høj** videnskabelig kvalitet, gennem omvisninger, foredrag, arrangementer af særudstillinger m. v. for hele landets befolkning blevet en af vore mest fremtrædende kulturinstitutioner. En forudsætning for nationalmuseets store folkelige succes har været museets videnskabelige standard, der for befolkningen står som en garanti også for den del af museets arbejde, der vender ud imod publikum.

Den decentralisering af vore kulturhistoriske samlinger, der er sket gennem oprettelsen af lokalmuseerne rundt om i landet, som omtalt i kapitlerne 1 og 2, viser imidlertid, at der er et meget stort behov for samlinger ud over dem, der findes i nationalmuseet. En af årsagerne hertil er naturligvis, at ikke **alle** har lige let ved at komme til **København**. Men af tilsvarende betydning for tilvejebringelsen af lokalmuseernes rige samlinger har utvivlsomt været den af mange hjemstavnskærlige mennesker nærede forestilling, at de gamle ting i en vis udstrækning bør forblive på den egn eller i den landsdel, hvor de er fra. Den tanke, at der kan være noget værdifuldt i de kulturhistoriske gentandes forbliven på deres hjemegn, har ud fra videnskabelige synspunkter været forkæret. Den kan også kun have begrænset gyldighed, men det må erkendes, at museumsgenstande kan få en særlig kolorit ved at være udstillet i deres hjemegn, og tanken har været en drivende faktor bag mange af de gaver, hvoraf lokal-

museerne er opbygget. Her i landet findes et så stort antal kulturhistorisk betydningsfulde genstande, der bør bevares for eftertiden, at allerede pladsmæssige grunde udelukker deres opbevaring i nationalmuseet. Det må i denne forbindelse nævnes, at ikke mindst erfaringerne fra den anden verdenskrig maner til stor forsigtighed med hensyn til at samle for mange af et lands kulturverdier på et enkelt sted. De sidste 50 års udvikling indenfor samfærdsel og de tekniske hjælpemidler (fotografering m. v.) gør det heller ikke længere af forskningsmæssige grunde påkrævet, at de videnskabeligt betydende museumsstykker udelukkende beror i København.

Da den i kapitel 2 anførte opregning **bl.** a. af museumsgenstandenes antal ikke giver tilstrækkelig illustration af, hvor værdifulde samlinger lokalmuseerne vogter, har man for at kunne give et eksempel herpå ladet foretage en auktionmæssig vurdering af indholdet af et af de nuværende centralmuseer, Vendsyssels historiske Museum i Hjørring, jfr. bilag 2. Det fremgår af denne vurdering, at den pågældende samplings rene antikvitetsværdi -- hvorved der altså er set bort fra den særlige værdi, som stykkernes videnskabeligt forsvarlige fremdragelse og de øvrige indsamlede oplysninger om dem må medføre -- andrager 700 000 kr. Samlinger af denne art og størrelse vil ikke mere kunne finde plads i hovedstaden, ligesåvel som det må betragtes som udelukket, at de ville kunne være tilvejebragt på anden måde end med udgangspunkt i et lokalt museum.

Af afgørende betydning for, om de kulturhistoriske lokalmuseer kan løse de opgaver, der skal omtales nedenfor, vil det være, at deres arbejde i videnskabelig henseende er af en sådan karakter, at befolkningen over-

for disse museer kan føle en lignende tryk-
hed som overfor nationalmuseet.

Den fundamentale opgave for et museum er, at museumsgenstandene indsamles på tilfredsstillende måde. For at genstandene kan få værdi som kildemateriale for forskningen, skal der i forbindelse med indsamlingen systematisk tilvejebringes oplysninger om de indsamlede ting. Det er endvidere af væsentlig betydning, at udvælgelsen af genstande foregår efter nogenlunde faste retningslinier i overensstemmelse med de saglige opgaver, museet har påtaget sig.

Nationalmuseet har gennem sin 150-årige eksistens udarbejdet en højt udviklet indsamlingsteknik, der har været medvirkende til at sikre dette museums internationale position i videnskabelig henseende. Efterhånden som nye opgaver er taget op af museet, og dets virksomhed udvidet til at omfatte de forskellige kulturelementer indenfor stadig flere epoker, helt frem til vor egen tid, er denne indsamlingsteknik blevet mere nuanceret. Især den del af indsamlingsarbejdet, som foregår gennem udgravnings- eller anden undersøgelsesvirksomhed, er gennem den seneste tid undergået en rivende udvikling. Omfattende faglige kvalifikationer sammen med tilstrækkelige økonomiske midler er derfor en nødvendig forudsætning for opfyldelsen af de krav, denne virksomhed stiller.

Nogle af de større lokalmuseer formåede i slutningen af 1800-årene at holde trit med nationalmuseet i henseende til indsamlingsvirksomhedens kvalitet og sørgede bl. a. for en tilfredsstillende protokollering af indkomne genstande, udarbejdelse af udgravningsberetninger m. v. Men den helt uselvstændige stilling, som disse museer kom til at indtage efter gennemførelsen af 1887-reglerne, der bl. a. hæmmede museernes undersøgelsesvirksomhed, medførte hurtigt, at interessen for en systematisk indsamling af museumsgenstande svækkedes. I mange af de statsunderstøttede museers protokoller reduceredes derfor efterhånden oplysningerne om tingene til at opfylde de mindstekrav, der stilledes af tilsynet fra nationalmuseet.

Ikke desto mindre foregik der også på denne tid et meget værdifuldt indsamlingsarbejde ved en række museer, bl. a. tilvejebragte» der gennem optegnelser af mundtlig

tradition oplysninger om museumsgenstandenes brug og deres kulturmilieu. Således er billedet af den fattige bondekultur i de midtjyske hedeegne blevet bevaret for eftertiden gennem de indgående beskrivelser, som er foretaget af museumsforstander H. P. Hansen, Herning, ligesom lederen af Museet for Kalundborg og Omegn, kredslæge J. S. Møller har belyst vestsjællandsk bondekultur. At en fremragende repræsentation af genstande fra almuekulturen i Vendsyssel overhovedet eksisterer, skyldes det indsamlingsarbejde, som slægten Friis i tilknytning til Vendsyssels historiske Museum i Hjørring har præsteret. Indenfor det arkæologiske område har de statsunderstøttede museer haft mindre mulighed for at gøre sig gældende på grund af udgravningsforbudet. Dog kunne Langelands Museum, da det ikke var statsunderstøttet, i 1920'erne og 1930'erne ved lederen, købmand Jens Winther, foretage arkæologiske undersøgelser, der opnåede internationalt ry, og herved tilvejebringe et enestående oldsagsmateriale.

En væsentlig ændring i lokalmuseernes indsamlingsteknik skete først i 1930'erne. På den tid ansattes der ved nogle af museerne faglig uddannet arbejdskraft, der kunne tage arbejdet op i overensstemmelse med den moderne indsamlingstekniks krav. For at kunne opretholde deres anerkendelse har de øvrige statsunderstøttede eller statsanerkendte museer siden 1941-regiernes gennemførelse måttet søge visse ganske primære krav med hensyn til protokollering m. v. opfyldt, således at bl. a. oplysninger om de indsamlede genstandes herkomst sikredes. Disse krav er i en del tilfælde efterkommet. Et fremskridt i denne henseende gennemførtes ved oprettelsen af museums-konsulentstillingerne ved nationalmuseet i 1942. Selvom museums-konsulenternes virksomhed overvejende har bestået i assistance med protokollering m. v. ved de statsunderstøttede og statsanerkendte museer, er det i den forløbne tid yderligere lykkedes dem at tilvejebringe mere ordnede forhold ved flere ikke-statsanerkendte samlinger.

Indsamlingsarbejdet ved vore lokalmuseer er altså efterhånden i et vist omfang systematiseret og bragt på fode. Dog må det erkendes, at det ved de lokalmuseer,

der ikke råder over faglige ledere, har været vanskeligt at tilvejebringe en tilfredsstillende kvalitet. Selv om der er sket betydelige fremskridt, vil det mange steder være nødvendigt, at der ydes en mere regelmæssig indsats af faguddannet arbejdskraft.

Det må antages, at den fremtidige indsamlingsvirksomhed ved lokalmuseerne efterhånden vil skifte karakter. Det er ikke længere således, at der i private hjem i by eller på land findes så mange gamle ting, at større samlinger eller komplettering af bestående samlinger kan forventes tilvejebragt alene gennem de tilfældige gaver, museerne modtager. En komplettering af samlingerne, bl. a. med henblik på museets specialer, kræver derfor sagkyndig eftersøgning og udvælgelse, så meget mere som sådanne erhvervelser i stigende grad må ske gennem køb.

Desuden går den almindelige udvikling i museernes indsamlingsarbejde i retning af at inddrage nye hidtil mindre påagtede genstandsgrupper i samlingerne, f. eks. hvad der tjener til belysning af fortidens dagligliv. Ikke mindst dette arbejde vil stille store krav til medarbejderne og fordrer videnskabelig skoling.

Hvilke videnskabelige opgaver udover indsamlings- og registreringsarbejdet, lokalmuseerne vil kunne løse, må afhænge af de fagligt uddannede medarbejders skoling og personlige kvalifikationer samt af museernes økonomiske forhold, men der er dog visse grupper af videnskabelig virksomhed, der kræver en særlig sagkundskab, og som kan omtales mere generelt.

Faguddannede medarbejdere ved lokalmuseerne vil kunne påtage sig udgravninger. Lokalmuseernes økonomiske vilkår og arbejdsforhold medfører naturligvis, at de udgravninger, som disse museer kan foretage, i almindelighed vil være begrænsede til mindre gravninger, samt til meget preserende undersøgelser, såkaldte nødgravninger, f. eks. af fund, der gøres under landbrugets markarbejder eller under byggearbejder. Herved vil i mange tilfælde kunne opnås en aflastning i økonomisk og arbejdsmæssig henseende for nationalmuseet, for hvilket alene rejserne til de pågældende lokaliteter vil gøre undersøgelserne mere kostbare, og hvor det drejer sig om uopsættelige gravninger, mindre effektive. En enkelt

dags gravning i Vestjylland vil således være ca. 4 gange så dyr at udføre fra København som fra et vestjysk lokalmuseum. Ikke mindst forsåvidt angår undersøgelser og gravninger i forbindelse med jordfund i de ældre danske købstæders undertiden meter-svære kulturlag fra middelalderen vil der fra lokalmuseernes side kunne gøres en værdifuld indsats på et hidtil ret upåagtet område.

Desuden kan lokalmuseernes fagligt uddannede medhjælpere i et vist omfang tage del i administrativt videnskabeligt arbejde indenfor deres virkeområde.

Man kan således tænke sig en udvikling af den allerede nu et enkelt sted praktiserede konsulentvirksomhed ved byplanlægning i købstæderne, når denne angår bydele med ældre bygninger. Det er endvidere utvivlsomt, at tilsyn med vore fredede fortidsminder og bygninger ville kunne foretages billigt og effektivt af fagligt uddannede lokalmuseumsfolk i samarbejde med nationalmuseet.

Bedre forhold for lokalmuseernes virksomhed vil medføre en forøgelse af omfang og kvalitet af de publikationer, der udsendes om museernes arbejde. Blandt de mest kendte publikationer af denne art kan foruden tidsskrifterne „Kuml“ (udgivet af Jysk arkæologisk Selskab), „Fynske Minder“ (udgivet af Odense Bys Museer) og „Danske Museer“ (udgivet af Dansk kulturhistorisk Museumsforening) nævnes monografier af medarbejdere ved lokalmuseerne i Herning, Kalundborg, Kolding, Odense, Budkøbing, Tønder, Ålborg og Århus. Desuden publicerer en række lokalmuseer deres arbejdsresultater i de historiske amtsamfunds årbøger. Der er således, også når der ses bort fra andre nationale eller internationale tidsskrifter, gode muligheder for lokalmuseernes publikationsvirksomhed.

Det er nødvendigt, at de indsamlede genstande underkastes en konservering. De fleste af dem er forarbejdet af forgængelige stoffer (tekstil, træ, metal) og har ligget hengemt under ugunstige forhold. De vil derfor gå til grunde på museet, hvis de ikke bliver behandlet.

Konserveringstilstanden ved vore lokalmuseer er som helhed betragtet dårlig, og museernes store samlinger af f. eks. folke-dragter, møbler og andre brugsgenstande

vil ikke kunne bevares fremover uden en omhyggelig konservering, men en sådan kræver imidlertid betydelige pengemidler bl. a. til uddannet mandskab og teknisk apparatur.

Kun ganske enkelte lokalmuseer, nemlig i Ålborg, Århus, Kolding og Odense, har indenfor det sidste tiår fået selvstændige konserveringsanstalter med ansatte konservatorer, således at de har kunnet forbedre deres samlingers konserveringstilstand. I det omfang, der overhovedet foretages konservering ved de øvrige lokalmuseer, sker den overvejende gennem nationalmuseet og mod ydelse af et særligt vederlag.

En forbedring af konserveringsforholdene er altså uomgængelig nødvendig. Den vil kunne opnås, efterhånden som de foranævnte lokalmuseers konserveringsanstalter udbygges, og der indledes et snævrere samarbejde mellem dem og de mindre museer. Et sådant samarbejde vil medføre fordele bl. a. ved, at en sagkyndig udvælgelse af de ting, der skal konserveres, lettere kan foretages, transporten bliver billigere, sikrere og hurtigere, og konservatorernes arbejdskraft og apparaturet vil kunne udnyttes bedre.

Først når genstandene er konserverede, vil de være egnede til udstilling. Ved denne må der naturligvis lægges afgørende vægt på genstandenes beskyttelse dels med henblik på opretholdelse af deres bevaringstilstand, dels for at sikre dem imod overlaster eller tyveri. Der forestår lokalmuseerne store opgaver med hensyn til en udskiftning af nu forældede montrer med mere moderne, der yder bedre beskyttelse også for sensible ting som tekstiler o. lign. De lokalmuseer, der overfor nationalmuseet fremsætter ønsker om deponering af danefæ, må også kunne henvise til, at de har draget omsorg for en effektiv sikring af samlingerne mod brand og tyveri.

Med hensyn til udstillingsmetoder er der over hele verden en klar tendens til at opstille museumssamlinger efter pædagogiske og artistiske principper. Denne tendens er meget fremherskende i USA. I Europa har den i vidt omfang gjort sig gældende i Sverige, men den er af så sen dato, at den kun i mindre omfang er efterprøvet ved danske museer, Hvor stor virkning en kom-

bineret artistisk og pædagogisk udstillingsform kan have, er i de seneste år vist på museet på Gottorp Slot i Slesvig.

Selvom udstillingsformen på mange lokalmuseer, bl. a. gennem museumskonsulenternes virksomhed, efterhånden er blevet en del forbedret, gælder det dog om en meget stor del af museernes udstillinger, at de virker ret primitive og gammeldags. Udstillingsrummene er ofte tæt pakkede med suiter af genstande. Tingene er anbragt strengt kronologisk uden hensyntagen til museets eller eventuelt museumsbygningens egenart. Det kan give en skævhed i det kulturbillede, et museum bør kunne tegne, når de forreste og dermed ofte de mest indtryksgivende rum i adskillige købstadsmuseer optages af oldsagssuiter på bekostning af den illustration af købstadskulturen, som det må være disse museers primære opgaver at give. Mange af museernes udstillinger er også præget af overfyldning og af for stor indbyrdes ensrettedhed eller manglende fremhævelse af det, der er særegent for den pågældende by eller egn.

Denne udstillingsform virker i mange tilfælde trættende på de besøgende og gør det vanskeligt for dem at danne sig et billede af fortidens liv og virke. Der bør ved en udtynding tilstræbes en ændring, således at man dels etablerer egentlige udstillingsrum, dels studierum. I udstillingsrummene skal man på en hurtig og behagelig måde kunne orientere sig om byens eller egnens udvikling og indsats i landets almindelige kultur. En levendegørelse af kulturudviklingen vil ofte kunne opnås ved indretning af rene interiørrum. I studierummene skal genstandene opbevares på sådan måde, at de er let tilgængelige for nærmere forskning.

Netop ved lokalmuseerne, hvortil den stedlige befolkning har så let adgang, vil en sådan egnspræget og pædagogisk anlagt udstilling være særlig velmotiveret. Det pædagogiske arbejde i tilknytning til vore kulturhistoriske museer er vel endnu på forsøgsstadiet, men allerede nu viser en række erfaringer, hvilken betydning disse samlinger vil kunne få som led i undervisningen.

Ingen af de større museer har endnu eksperimenteret med samlingernes anvendelse som hjælpemiddel ved folkeskoleundervis-

ningen. I enkelte byer drages der dog omsorg for, at klasserne besøger museerne. Ved et ikke-statsanerkendt lokalmuseum, Tikøb Kommunes historiske Samling i Espergærde, er der imidlertid gennem en 12-års periode gjort energiske og interessante forsøg på ved et snævert samarbejde med det stedlige skolevæsen at lade dele af samlingen indgå som direkte led i skoleundervisningen. Den betydning, som international, moderne skolepsykologi tillægger de visuelle hjælpemidler for undervisningen, synes at være bekræftet ved disse forsøg. Af særlig interesse må det i den forbindelse være, at også svagt begavede børn bliver styrket i hukommelse og tankebaner ved at kunne gå ud fra genstande. Benyttelsen af museumsgenstande i skoleundervisningen er naturligvis særlig velegnet inden for historieundervisningen, hvor man kan lade en elev med udgangspunkt i en genstand, han holder i hånden, nå frem til almindelige betragtninger over en periodes politiske, økonomiske og kulturelle forhold. På tilsvarende måde vil en del genstande kunne anvendes som udgangspunkt i geografiundervisning. En videre udnyttelse af denne undervisningsform vil dog kun kunne ske, såfremt der under seminarieuddannelsen bliver mulighed for de vordende lærere til at stifte bekendtskab med den.

I gymnasieskolen er museumsbesøg allerede fra 1935 indgået som et obligatorisk led i historieundervisningen, jfr. nu anordning af 8. april 1953 angående undervisningen i gymnasiet (§ 10).

Museumsbesøgene foregår dels som almindelig gennemgang af samlingerne, dels som led i undervisningen i bestemte emner. Af særlig vigtighed er disse museumsbesøg for arbejdet med de specialområder, der er et led i gymnasieundervisningen i historie, idet specialeopgaverne som regel stilles i monumenter eller et arkæologisk emne, således at hovedgrundlaget for arbejdet er de stedlige museumssamlinger.

Den nyoprettede lærestol i kulturhistorie ved Københavns Universitet har muliggjort, at også de historiestuderende, som forbereder sig til skoleembedseksamen med lærergerning for øje, kan få en indføring i kulturhistoriens metode. Denne universitetsundervisning vil utvivlsomt i det lange løb medføre, at de kulturhistoriske genstan-

de i større omfang inddrages som hjælpemidler for gymnasieundervisningen.

Det må betragtes som sandsynligt, at der, såfremt de i folkettinget fremsatte forslag til lov om ændringer af lov om folkeskolen og forslag til lov om gymnasieskoler gennemføres, på grund af den større vægt, disse forslag forudsætter lagt på den interessebetonede undervisning både i den praktiske og boglige linie i hovedskolen og i gymnasieskolen, vil opstå et øget behov for undervisningens kontakt med museerne.

Hertil kommer lokalmuseernes undervisningsmæssige betydning for de tekniske skoler, ikke mindst i forbindelse med håndværkeruddannelsen. Gennem eksempler indenfor maleri, møbelkunst m. v. kan eleverne på disse skoler følge den almindelige stiludvikling, som de skal have et indtryk af, og mange af museumsgenstandene (stole, døre, profilstykker ni. v.) vil være velegnede tegne- og opmålingsobjekter for eleverne.

Også det praktiske håndværk har modtaget inspiration i museernes samlinger. Dansk kunsthåndværks fremtrædende stilning i dag er jo i et ikke ringe omfang betinget af de muligheder, arkitekter, snedkere m. fl. har haft for en indtrængen i tidligere tiders formgivning. Det samme er tilfældet indenfor tekstilkunsten, såvel den håndarbejds mæssige som den industrielle. Museernes samlinger af gamle almuestoffer har i flere tilfælde virket inspirerende på tekstilfabrikkernes produktion.

Allerede nu benyttes museerne i et vist omfang i almindeligt folkeoplysningsarbejde, der drives med udgangspunkt i forskellige kulturelt arbejdende foreninger som Arbejdernes Oplysningsforbund, Folkeligt Oplysningsforbund samt lokalforeninger af forskellig art, idet der for disse foreningers medlemmer gives omvisninger i museerne, undertiden i forbindelse med studiekredsarbejde. Ledelsen af et enkelt lokalmuseum, Esbjerg Museum, har taget et initiativ, der vil kunne efterlignes andetsteds, ved oprettelsen af en aftenhøjskole, der tager sit udgangspunkt i samlingernes forskellige grene. En sådan oplysningsvirksomhed vil, hvis det er muligt for et museum at tage et mere omfattende initiativ, kunne udstrækkes til hele museets stedlige virkeområde, og altså ikke være begrænset til

museets lokaler. Museer med faglig uddannet arbejdskraft har gennem en årække taget et sådant arbejde op.

Ledelsen af museerne i Odense har efter nationalmuseets forbillede arrangeret ugentlige foredragsaftener i en del af vinter-sæsonen, ligesom den med held har gennemført udflugter for offentligheden til historisk betydningsfulde steder, til herregårde, kirker og oldtidsminder.

Når lokalmuseerne på trods af, at de som foran omtalt kun i begrænset omfang er istand til at løse de lokale folkeoplysende opgaver, dog tilsammen har et besøgstal, der ligger på linie med besøgstallet for nationalmuseet, skyldes dette for en væsentlig del turistbesøg. Det relativt store turistbesøg hænger utvivlsomt sammen med, at

lokalmuseerne ofte har til huse i særprægede bygninger og i mange tilfælde er de eneste offentlig tilgængelige institutioner, hvor den fremmede kan lære noget om udviklingen af den by, han besøger. Lokalmuseerne får herigennem oplysende betydning for en videre kreds og bidrager samtidig til en ønskelig spredning af den stadig stigende turiststrøm, hvorved de også i økonomisk henseende bliver aktiver for de byer, hvor de ligger.

Det må også betragtes som en væsentlig opgave for lokalmuseerne at bidrage til at give de mange mennesker, der rejser i deres ferier, det størst mulige udbytte af deres rejser dels ved almindelig kulturel oplysning, dels ved meddelelse af en mere speciel viden om landets forskellige egne.

Kapitel 4.

Opgavernes fordeling.

Landet er, som det fremgår af kapitel 2, efterhånden udbygget med kulturhistoriske lokalmuseer, hvoraf en stor del allerede nyder statsstøtte. Adskillige af de øvrige vil formentlig i den kommende tid nå et stade, der kan berettiggende dem til at opnå sådan støtte. Dog kan det ikke være statens opgave at yde støtte til alle de eksisterende kulturhistoriske samlinger eller til enhver i fremtiden oprettet samling af lokalt tilsnit. **Det** offentlige interesse i opretholdelsen af de kulturhistoriske lokalmuseer må være afhængig af samlingernes videnskabelige kvalitet samt til en vis grad tillige af deres kvantitet og rent økonomiske værdi. For at staten kan yde tilskud til et kulturhistorisk lokalmuseum, må der derfor, som det også hidtil i et vist omfang har været tilfældet, stilles bestemte krav til samlingernes indhold og museumstekniske standard, som angivet i kapitel 3.

Yderligere må der stilles visse krav til lokalmuseernes indbyrdes organisation og deres ledelse, og i tilslutning hertil må der gives retningslinier for, på hvilken måde det offentlige mest effektivt kan have indsigt med de statsimderstøttede lokalmuseers forhold.

For at samlingerne kan vise lokale særpræg og for at undgå konkurrence mellem de enkelte lokalmuseer, er det nødvendigt, at hvert museum har et i store træk topografisk afgrænset virkeområde. I overensstemmelse med de nuværende regler for lokalmuseernes organisation er landet da også næsten i sin helhed inddelt i sådanne virkeområder, fastlagt efter topografiske og til en vis grad etnologiske synspunkter. De fleste lokalmuseer i købstæder har således foruden byen fået tillagt omliggende landdistrikter. Enkelte af de større lokalmuseer, der fra gammel tid har betydelige samlinger

til belysning af et eller flere amters kultur, har dog stadig adgang til at arbejde i disse større områder under hensyntagen til de interesser, som andre lokalmuseer har i dele af området. Eksempelvis kan nævnes, at Vendsyssels historiske Museum i Hjørring har samlinger fra hele Hjørring amt og stadig har dette som virkeområde samtidig med, at museerne i Frederikshavn, Skagen, Sæby og Try virker indenfor mindre dele af området. En parallel hertil er Fyns stift, hvor Odense Bys Museer arbejder under hensyntagen til andre i stiftet beliggende museers interesser.

Endvidere kan i visse tilfælde et lokalmuseum gennem sine samlinger belyse specielle kulturformer indenfor større områder. Som Herning Museum over hele **Midt-** og **Vestjylland** har indsamlet genstande til belysning af hedeegnens bondekultur, vil Esbjerg Museum kunne blive det naturlige centrum for indsamlingen af genstande, der belyser vesterhavsfiskeriet. På lignende måde vil en opdeling af virkeområderne, delvis efter saglige principper, kunne tænkes gennemført i de sønderjydske landsdele, hvor Haderslev Amts Museum naturligt vil kunne varetage den arkæologiske forskning i hele området, Museet på Sønderborg Slot belysningen af Sønderjyllands nationale historie og Tønder Museum den specielle, frisiskprægede kultur i hele vesteregnet, medens Åbenrå Museum kan illustrere den almindelige udvikling af købstaden og dens opland med særligt henblik på den omfattende sejlskibsfart, som denne by har drevet.

En sådan nuancering af lokalmuseernes virksomhed må anses for heldig og bør søges videreudviklet i det omfang, de lokale forhold naturligt betinger det. I denne forbindelse må også nævnes, at det vil være til fordel for en del lokalmuseer, om de ved

deponering i eller overdragelse til andre lokalmuseer befrier sig for materiale, der vil gøre bedre fyldest andetsteds, eventuelt i en specialsamling.

I betragtning af, at de mange lokalmuseers interesser ofte griber ind over hinanden, bør der tilstræbes et nært samarbejde mellem museerne indenfor større områder. Et sådant samarbejde kan vanskeligt tænkes formidlet på anden måde end ved, at der til området knyttes en faglig medhjælp (hvorefter i almindelighed må forstås hældagsbeskæftigede medarbejdere med en embedseksamen fra et af vore universiteter eller med en tilsvarende uddannelse og desuden kendskab til såvel teoretisk som praktisk museumsarbejde). Kun af sådanne kan man forvente og forlange den museale viden og det overblik, der er en forudsætning for at kunne lede og koordinere museernes arbejde på tilfredsstillende måde.

Det er imidlertid klart, at ikke alle anerkendelsesværdige lokalmuseer er af et sådant omfang eller har sådanne økonomiske evner, at de hver for sig kan ansætte og lønne faglig medhjælp af den nævnte karakter. På den anden side kan en afhjælpning af behovet for videnskabelig medhjælp ikke med fordel ske ved en udvidelse af nationalmuseets stab af de medarbejdere, der som konsulenter arbejder med lokalmuseernes forhold. Sådanne konsulenter ville stort set være udelukkede fra at yde andet end rent teknisk bistand ved ordning af forhåndenværende samlinger, medens de ikke ville kunne bidrage til løsningen af de opgaver, der kræver en særlig kendskab til de lokale forhold og en nærmere kontakt med den stedlige befolkning. Desuden ville de økonomiske byrder ved en sådan ordning ensidigt komme til at påhvile staten. Løsningen af dette problem må efter nævnets opfattelse være, at staten yder en særlig støtte til en del af de større lokalmuseer. Af disse må det kræves, at deres samlinger er af betydeligt omfang, at der foreligger et tilfredsstillende grundlag for museets drift, og at der er ansat faglig uddannet arbejdskraft ved dem. Til gengæld må de forpligte sig til at yde andre lokalmuseer indenfor et nærmere fastsat område ønsket konsulenthjælp, samt til at bistå det statslige tilsyn, hvorom nedenfor.

Hjælpen til de andre lokalmuseer skulle

omfatte rådgivning til de enkelte museumsledelser i spørgsmål af museumsteknisk, økonomisk og administrativ karakter samt ved organiseringen af det folkeoplysende arbejde og skulle kunne ske bl. a. under flere årlige pligtmæssige rejser til de pågældende lokalmuseer.

Det øgede statstilskud til de større museer, hvorfra konsulenthjælpen skulle ydes, og som vil kunne benævnes *landsdelsmuseer*, vil passende kunne bestå i en større andel af den årlige lønning til en videnskabelig medhjælper. Det må følge heraf, at landsdelsmuseerne for dette tilskud ikke vil kunne yde en mere omfattende vederlagsfri assistance til løsning af særlige opgaver. Om en sådan assistance måtte derfor en nærmere aftale om vederlag m. v. træffes mellem landsdelsmuseet og de pågældende lokalmuseer, medmindre de forskellige museer indenfor et landsdelsområde direkte har truffet aftale om ansættelse og aflønning i fællesskab af en videnskabelig uddannet leder eller konsulent, idet den pågældende da naturligvis til en vis grad anpartsvis må vie sin arbejdskraft til de forskellige i ordningen deltagende museer. Landsdelsmuseernes fremtrædende betydning for områdernes museumsforhold ville naturligvis give sig udslag i, at en række foranstaltninger af fælles eller almindelig interesse må foretages på landsdelsmuseernes initiativ. Dette må således gælde udarbejdelsen af kartoteker ved de enkelte landsdelsmuseer over alle museumsgenstande indenfor det pågældende område, en opgave der ikke alene vil være nødvendig for lokalmuseerne i deres daglige arbejde, men også vil være af betydning for den videnskabelige forskning.

Landsdelsområderne må omfatte større geografisk-kultuurhistoriske enheder, og antallet af landsdelsmuseer må derfor blive begrænset. Som de områder man i denne henseende kunne tænke sig landet inddelt i — uden at man herved tager hensyn til indbyrdes overlappning vedrørende museumspecialer — nævnes: amterne Hjørring, Thisted, Ålborg, Randers, Viborg, Århus, Skanderborg, Vejle, Ringkøbing og Ribe samt Sønderjylland (med 2), Fyns stift, Lolland-Falster, Sjælland (med 2) og Bornholm.

For at sikre koordineringen af de forskel-

lige led må der allerede af museumssaglige grunde opretholdes en *tilsynsinstitution* for lokalmuseerne, men hertil kommer, at der i tilfælde af, at der fremtidig vil blive ydet større statslige tilskud til lokalmuseerne må eksistere et organ, der kan have nøje indsigt med statsmidlernes anvendelse og foretage beregninger af deres størrelse.

L sin nuværende form foretages tilsynet med lokalmuseernes virksomhed, herunder med anvendelsen af statstilskuddene, af to af nationalmuseets videnskabelige medarbejdere, der oppebærer et honorar herfor; to under nationalmuseet ansatte museumskonsulenter, der skal bistå og vejlede provinsmuseerne ved ordning af samlinger m. v., støtter og supplerer de tilsynsførendes arbejde. Den meget enkle beregning af de hidtidige små statstilskud foretages i undervisningsministeriet på grundlag af de fra museerne indsendte årsregnskaber.

Da lokalmuseerne i overvejende grad drives ved lokale midler, i en række tilfælde som direkte kommunale institutioner, og tillige et større antal af disse museer må forventes at ville få faguddannede ledere, må det imidlertid være naturligt, at såvel de kommunale organisationer og råd som lokalmuseerne selv er repræsenteret i tilsynsinstitutionen sammen med undervisningsministeriet og den særlige sagkundskab, som nationalmuseet råder over.

Tilsynets opgaver vil som neden for omtalt overvejende være af faglig karakter, og det må findes rimeligt, at dette giver sig udtryk i dets sammensætning. Man mener således at den kommunalpolitiske repræsentation kan bestå i et medlem udpeget af den organisation, hvis medlemmer yder langt de største tilskud til lokalmuseerne, nemlig Den danske Købstadsforening, efter forhandling med de øvrige kommunale organisationer og råd.

Det foreslås derfor, at der oprettes et Statens Lokalmuseumstilsyn, bestående af 6 medlemmer, hvoraf 1 som formand repræsenterer undervisningsministeriet, 1 Den danske Købstadsforening udpeget efter forhandling med de øvrige kommunale organisationer og råd, 2 nationalmuseet udpeget af dets direktør og 2 lokalmuseerne udpeget af styrelsen for Dansk kulturhistorisk Museumsforening blandt de heldagsbeskæftigede, fagligt uddannede museumsledere.

Da sammensætningen af en sådan institution oprettet i forbindelse med en nyordning iøvrigt måske vil kunne vise sig utilstrækkelig, må man anse det for ønskeligt, at institutionen ikke straks lægges i for faste rammer, men at muligheden holdes åben for senere ændringer.

En sådan ordning ville få nogen lighed med den for folkebibliotekerne gældende, hvor Statens Bibliotekstilsyn med bistand af centralbibliotekerne varetager tilsynet med landets folkebiblioteker. For museernes vedkommende vil landsdelsmuseerne overfor lokalmuseumstilsynet komme til at spille en lignende rolle som centralbibliotekerne overfor bibliotekstilsynet.

Ud fra sit kendskab til lokalmuseernes forhold må tilsynet udtale sig om, hvilke museer der efter ansøgning kan anses for kvalificerede til at opnå statstilskud, og hvilke af disse der kan indstilles til anerkendelse som landsdelsmuseer. Endvidere må tilsynet ved gennemgang af de fra de anerkendte lokalmuseer årligt indsendte regnskaber, budgetter, årsberetninger m. v. kontrollere og bedømme de enkelte museers drift, og på grundlag heraf dels beregne statstilskuddene, dels afgive indstilling om eller eventuelt selv foretage fordelingen af dispositionsbevillingerne til lokalmuseerne.

For at have ensartede retningslinier for museernes arbejde må de enkelte museer som hidtil have vedtægter, der indeholder bestemmelser om museets virkeområde, bestyrelse, økonomi og drift. Disse vedtægter skal godkendes af tilsynet. For at gøre dem så ensartede som muligt bør der af tilsynet udarbejdes normalvedtægter for lokalmuseerne.

Det er ønskeligt, at alle lokalmuseer har en leder, der kan forestå museets daglige drift. Såfremt der tillægges en sådan leder løn, må det være rigtigst, at han uden at være medlem af styrelsen fungerer som dennes sekretær, og hans kvalifikationer og aflønning må godkendes af tilsynet. Opretelse af stillinger for faglig uddannet personale må også kræve tilsynets godkendelse for såvidt angår stillingernes art og lønmæssige placering, og der må ved besættelsen af stillinger af denne art på forhånd forhandles med tilsynet. Da staten må have en særlig interesse i, hvorledes stillingerne ved landsdelsmuseerne besættes, må det

være naturligt, at det er undervisningsministeriet der for denne gruppes vedkommende godkender ansættelse og ansættelsesforhold.

En udarbejdelse af normalinstrukser for lokalmuseernes faglige personale, bl. a. under hensyntagen til ansættelsesforholdene for nationalmuseets tjenestemænd, vil kunne bidrage til mere ensartede vilkår og dermed til muligheder for en gavnlig bevægelighed mellem indehaverne af landets forskellige museumsstillinger.

Lokalmuseumstilsynet bør ved et eller flere af sine medlemmer aflægge besøg ved lokalmuseerne, således at hvert museum bliver besøgt mindst een gang hvert andet år. Ved sådanne besøg må tilsynet påse, at museets drift er forsvarlig, at midlerne anvendes i overensstemmelse med det formål, hvortil de er bevilgede, særlig forsåvidt angår undersøgelser, indkøb, registrering og konservering. Såfremt forholdene findes utilfredsstillende, må det påhvile tilsynet at påtale manglerne, og såfremt de ikke er afhjulpne inden en nærmere fastsat tidsfrist, da at indstille til undervisningsministeriet, at statsunderstøttelse eller eventuel status som landsdelsmuseum fratages det pågældende museum.

Under besøgene vil tilsynet kunne virke vejledende overfor museerne i spørgsmål vedrørende økonomiske, administrative og museumstekniske forhold. En væsentlig lettelse af tilsynets arbejde og samtidig en styrkelse af dets effektivitet vil landsdelsmuseernes deltagelse i tilsynet medføre. Landsdelsmuseernes årlige rejser til museer indenfor området, om hvilke der må indsendes beretninger, vil i vidt omfang kunne træde i stedet for det centrale tilsynsorgans rejser, og bedømmelsen af de andre lokalmuseers situation vil kunne vinde ved at blive foretaget af en lokalkendt, faglig uddannet museumsmand.

For at fremme samarbejdet om opgaver af videnskabelig karakter og opnå en rationel anvendelse af midlerne, må det anses for hensigtsmæssigt, at tilsynet af lokalmuseerne holdes orienteret om arkæologiske fund o. lign. og får lejlighed til at udtale sig om, hvilket museum der bør foretage den videre undersøgelse.

Det må anses for påkrævet, at der om alle undersøgelser afgives beretning, der i kopi indsendes til tilsynet til videresendelse til nationalmuseet. Med det formål for øje at opnå en også i økonomisk henseende rimelig fordeling af opgaverne kan man formentlig gå ud fra, at nationalmuseet på sin side gennem tilsynet holder lokalmuseerne orienteret om undersøgelser, der ønskes foretaget.

Ligeledes må det være tilsynet, der evt. med rekurs til undervisningsministeriet i tvivlstilfælde træffer bestemmelse om placeringen af de af lokalmuseerne gjorte fund og afgør andre tvistigheder lokalmuseerne imellem.

Da tilsynet vil have let adgang til at blive orienteret om fremkomsten på markedet af genstande af interesse for lokalmuseerne, vil det være en opgave for det at henlede de enkelte museers opmærksomhed herpå.

Det vil være af afgørende betydning for værdien af de foran omtalte fælleskartoteker eller centralkartoteker, at de udarbejdes efter retningslinier fastsat af tilsynet.

På linie hermed vil det være tilsynets opgave at lade udarbejde eller formidle kendskab til teoretiske vejledninger vedrørende andre af museernes arbejdsområder, f. eks. vedrørende spørgsmål om protokollering, nummerering, konservering, opstilling, etikettering m. v.

En udbygning af lokalmuseerne efter de foranstående retningslinier vil kun kunne ske langsomt. I den mellemliggende tid vil der være behov for ret omfattende tilsyn og konsulenthjælp, som må udøves af lokalmuseumstilsynet, der naturligt må kunne få assistance af de nuværende museums konsulenter ved nationalmuseet, der også har bistået det hidtidige tilsyn. Ved en forøgelse af antallet af de fagligt uddannede museumsledere ude omkring i landet vil behovet for de nuværende museums konsulenter virksomhed formentlig svækkes, og det kan således ikke udelukkes, at man med tiden ved ledighed i de pågældende stillinger kan overveje en nedlæggelse af dem.

Det må påregnes, at det vil blive nødvendigt for lokalmuseumstilsynet til hjælp ved varetagelsen af de løbende forretninger at antage en sekretær.

Kapitel 5.

Lokalmuseernes økonomiske forhold.

I 1887 androg statens årlige tilskud til hvert af 7 lokalmuseer 1 000 kr. Ved gennemførelsen i 1915 af ændringen i tilskudsregierne var antallet af museer, der oppebar 1 000 kr. årlig, steget til 12, samtidig med at der tillagdes 2 museer et årligt tilskud på 500 kr. Fra 1926 og frem til 1941 var disse tilskud dog, når bortses fra perioden 1927-31, nedsat til henholdsvis 900 kr. og 450 kr. Ved reglerne af 1941 fastsattes en forhøjelse af statstilskuddene til 2 600 kr. årlig til centralmuseerne, der nærmest kom til at svare til de tidligere understøttede museer, medens de andre understøttede lokalmuseer fik 1 300 kr. årlig. I begge tilfælde forlangtes, at de pågældende museer fra institutioner, offentlige myndigheder, gennem museet tillagte legatmidler eller ved midler tilsikret på anden måde oppebar indtægter af tilsammen mindst samme størrelse som statstilskuddet. Det samlede ordinære tilskud fra statens side til lokalmuseerne andrager nu 70 200 kr. Museernes øvrige indtægter hidrører overvejende fra kommunale eller amtskommunale tilskud, kontingenter til museumsforeninger, bidrag fra lokale virksomheder samt entreindtægter.

Det er klart, at tilskud af den størrelsesorden, statstilskuddene har, ikke mere udgør væsentlige bidrag til løsningen af lokalmuseernes opgaver. Det kan eksempelvis anføres, at de ordinære statstilskud til Fyns Stiftsmuseum og til Ålborg historiske Museum nu kun andrager henholdsvis 1,6 pct. og 4 pct. af de kommunale tilskud til disse museers drift. Ved enkelte museer overstiger statstilskuddet dog endnu de kommunale tilskud, sml. side 46, spalte 2.

Ved overvejelserne over, hvilken tilskudsform man måtte foreslå som anbefalelsesværdig i forbindelse med en ændring af

statstilskuddene, så de kommer til at udgøre en effektiv hjælp for lokalmuseerne og samtidig bidrage til at fremme disses virksomhed i overensstemmelse med det foran skitserede forslag, har nævnet taget sit udgangspunkt i, at lokalmuseernes opgaver i overvejende grad har lokal karakter, og at det bærende økonomiske grundlag for disse museer derfor også fremtidig bør tilvejebringes fra lokal side. Tilsvarende har man fundet det rimeligt, at det statslige tilskud stilles i en vis relation til de stedlige, således at det kan tjene som en opmuntring for det lokale initiativ, samtidig med at det udgør et effektivt supplement dertil.

De lokale tilskud, i forhold til hvilke der kan være anledning til at lade staten svare en andel, bør efter nævnets opfattelse kun være sådanne, der klart viser en almindelig lokal interesse for museet og dertil har en fast karakter. De bidrag, der ydes til et lokalmuseum af den kreds, der mere aktivt gennem medlemsskab i en museumsforening viser sin interesse, vil kunne have en lidt tilfældig karakter, idet interesser for foreningen bl. a. kan være afhængig af sammensætningen af foreningens styrelse. De vil derfor være mindre egnede til at tages som udgangspunkt for bedømmelsen af, om der foreligger en stabil og almindelig lokal interesse. Det samme må gælde sådanne lokale tilskud, som ydes af private erhvervsvirksomheder, banker, sparekasser m. v., idet man ikke kan have nogen større vished for den permanente karakter af sådanne tilskud. Museernes entreindtægter kan ikke tages som udtryk for en lokal interesse eller for museernes kvalitet. De er af meget stor betydning i de mest turistbesøgte byer, som f. eks. i Kolding og Sønderborg, hvor museerne tillige ligger i byens mest fremtrædende arkitektoniske seværdigheder. Hertil

kommer, at det må være ønskværdigt, at adgangen for offentligheden til museerne gøres så let som muligt, hvorfor man ikke ville finde det rimeligt gennem et øget stats-tilskud at belønne de museer, der oppebærer store entreindtægter.

Man er herefter blevet stående ved, at kun de fra kommuner eller amter ydede årlige tilskud til museerne kan danne et egnet udgangspunkt for bedømmelsen af den lokale interesse, der må være vist, for at staten kan yde tilskud til et lokalmuseum.

Nævnet finder imidlertid ikke, at ethvert kommunalt tilskud til lokalmuseerne bør kunne berettige til, at staten yder et forholdsvist tilskud. Man ønsker i denne henseende påny at fremhæve, at det væsentligste initiativ med hensyn til støtte til lokalmuseerne må påhvile området selv, og endvidere at understrege, at en tilskudsordning bør være så enkelt som mulig for at undgå en mere omfattende administration i forbindelse med tilskudsberegningen. Man må yderligere lægge vægt på, at lokalmuseerne i princippet får lige vilkår med hensyn til oppebærelsen af de statslige tilskud.

Af disse grunde bør udgifter til tilvejebringelse og hovedstandsættelse af lokaler samt forrentning og afskrivning ikke kunne henregnes til de stedlige bidrag, der lægges til grund ved beregningen af statens tilskud. Man ville herved urimeligt favorisere de kommunale museer. Endvidere ville det næppe være muligt — i al fald ikke uden en omfattende beregningsadministration — på tilfredsstillende måde at ansætte værdien af lokalerne i museumsbygningerne, hvis ejerforhold er så uensartede, og hvis tilstand og udnyttelsesmulighed så forskellige, bl. a. fordi en stor del af dem er fredede i henhold til bygningsfredningsloven. Endelig finder man, at den overvejende stedlige indsats for museet bl. a. må give sig udslag i, at egnede lokaler på forhånd kan kræves at være tilvejebragt.

De kommunale ydelser, i forhold til hvilke staten bør svare sit tilskud, bør derfor efter nævnets opfattelse kun omfatte de årlige tilskud til lokalmuseernes drift, d. v. s. til dækning af udgifter til lønninger, pensioner, lokalernes vedligeholdelse, belysning, opvarmning, forsikring og rengøring, samlingernes forøgelse, vedligeholdelse, forevis-

ning, inventar, forsikring og museets undersøgelser samt løbende udgifter.

Ved overvejelserne over, hvor stort et tilskud, staten herefter bør yde, har man yderligere taget i betragtning, at landsdelsmuseerne som et vederlag for den hjælp, de skal yde lokalmuseumstilsynet samt de øvrige lokalmuseer i landsdelsområdet, skal have et større tilskud end de andre lokalmuseer, samt at det ikke kan være ønskeligt at fremkalde en eksplosiv udvikling indenfor dette kulturelle område. Snarere må der holdes en mulighed åben for, at statens tilskudsats ad åre, når der er gjort nærmere erfaringer med hensyn til virkningen af nyordningen, kan tages op til fornyet overvejelse.

Man har derfor taget sit udgangspunkt i den side 35 anførte oversigt over de for tiden statsunderstøttede lokalmuseers indtægter, beregnet på grundlag af museernes til undervisningsministeriet indsendte regnskaber for regnskabsåret 1. april 1954 til 31. marts 1955. Det fremgår af oversigten at de samlede kommunale driftstilskud til 33 lokalmuseer, hvoraf 21 centralmuseer, i det nævnte tidsrum androg ca. 500 000 kr., varierende for de enkelte museer fra 0 kr. til 1 000 000 kr.

Man finder, at det vil være hensigtsmæssigt, at statstilskuddet er særlig højt i forhold til et mindre grundbeløb indenfor det kommunale tilskud; der skulle herigennem kunne opnås en god hjælp til sikring af den mest nødtørftige opretholdelse også af de i økonomisk henseende svagest stillede museers samlinger. Dels vil et sådant større statsligt grundtilskud give en direkte hjælp, og dels vil det kunne animere kommunerne til at yde lokalmuseerne i al fald visse minimale beløb.

På den anden side finder man det rigtigst, at der lægges loft over statstilskuddet. Statens forpligtelser vil herigennem overfor det enkelte lokalmuseum blive overskuelige, ligesom man herved vil sikre en rolig udvikling af lokalmuseernes virksomhed.

Som foran nævnt bør landsdelsmuseerne have et større statstilskud end de øvrige lokalmuseer. Man finder det rimeligt, at et sådant mertilskud til landsdelsmuseerne kommer til at andrage ca. halvdelen af, hvad efter de nuværende lønningsforhold lønnen til en videnskabelig medhjælper må

antages at ville komme til at udgøre, eller ca. 8 000 kr. årligt.

Nævnet har herefter ment, at samtlige de foran omtalte synspunkter, der kan lægges til grund ved fastsættelsen indtil videre af statens tilskud til lokalmuseerne, må være tilgodeset ved, at statstilskuddet beregnes i forhold til kommunale eller amtskommunale driftstilskud på indtil 50 000 kr. med 100 pct. af indtil 2 000 kr. og 50 pct. af resten, således at der ydes et særligt tilskud til landsdelsmuseerne derved, at det beløb, hvoraf staten yder 100 pct., forhøjes med 16 000 kr.

En sådan tilskudsordning ville for de nuværende lokalmuseer, beregnet efter de lokale tilskud for regnskabsåret 1954—55, medføre et samlet statstilskud på ca. 210 000 kr., hvilket vil betyde en merudgift for staten på ca. 140 000 kr. i forhold til den nuværende ordning, jfr. oversigten side 35, der viser tilskudsforholdene for de enkelte museer. Der er dog herved ganske set bort fra det særlige tilskud, der vil kunne ydes de museer, der anerkendes som landsdelsmuseer.

Ved bedømmelsen af den foreslåede tilskudsordnings økonomiske konsekvens for staten på langere sigt må det endvidere bemærkes, at en del af de 20 lokalmuseer, der for tiden er statsanerkendte, men ikke statsunderstøttede, må antages at kunne opfylde de krav, der vil blive stillet for statsstøtte under nyordningen. Det samlede kommunale driftstilskud til alle disse museer udgjorde i regnskabsåret 1953—54 efter de fra de pågældende museer indhentede oplysninger 26 000 kr. Skønsmæssigt ville en eventuel statsstøtte til de bedst kvalificerede af disse museer medføre en merudgift for staten på ca. 15 000 kr.

Hertil kommer, at der i enkelte købstæder, f. eks. i Esbjerg, Frederikshavn, Holstebro og Silkeborg findes lokalmuseer, hvis forhold i de senere år har udviklet sig således, at de nu må anses for at stå på højde med de øvrige statsanerkendte lokalmuseer.

I tilslutning til ordningens gennemførelse vil der endvidere kunne opstå merudgifter i forhold til de hidtidige bevillinger til honorarer og rejser for tilsynet samt til rejser for konsulenterne og endelig til opretholdelse af et sekretariat for lokalmuseumstilsynet.

Som ovenfor påpeget vil der for lokal-

museumstilsynet opstå problemer om løsning af en række opgaver af mere almindelig karakter for lokalmuseerne, f. eks. til udgivelse af vejledninger om museumstekniske spørgsmål. Det må derfor anses for meget ønskeligt, at der for tilsynet er visse midler til rådighed til løsning af sådanne opgaver. Man foreslår derfor, at der også på dette punkt etableres en ordning i lighed med den for folkebibliotekerne gældende, således at der ved tilbageholdelse af $2\frac{1}{2}$ pct. af statstilskuddet til lokalmuseerne tilvejebringes et beløb til rådighed for tilsynet til løsning af sådanne opgaver.

Der har siden 1934 været stillet en dispositionsbevilling på 20 000 kr. til rådighed for kulturhistoriske museer i provinsen til fordeling til indkøb af museumsgenstande samt til konservering, og endvidere fra 1941 en dispositionsbevilling på 10 300 kr. (gennem de senere år suppleret af tipsmidlerne) til indretningsformål, anskaffelse af monterer m. v.

Disse dispositionsbevillinger har haft meget stor betydning for lokalmuseernes arbejde. Tilbud om køb af museumsgenstande må ofte accepteres, inden det er muligt på normal måde at få bevillinger dertil. Eksempelvis udbydes en række af de for lokalmuseerne mest betydningsfulde kunstindustrielle genstande, bl. a. sølvsager og fajancegenstande, oftest ved auktioner eller i den frie antikvitetshandel, hvor der hurtigt må gribes ind, hvis man vil sikre sig stykkerne. Det vil være meget vanskeligt for lokalmuseerne direkte eller indirekte gennem lokalmuseumstilsynet at kunne handle i sådanne tilfælde, hvis der ikke eksisterer et sådant fond, hvoraf købesummen kan lægges ud eller afholdes helt eller delvis. Endvidere kan en konservering af museumsgenstande, f. eks. større jordfund, tekstiler m. v. være så påtrængende og samtidig så kostbar, at den vanskelig vil kunne foretages uden ekstraordinære tilskud. Ligeledes må det anses for heldigt, at der eksisterer et dispositionsbeløb, hvoraf der kan ydes museerne en vis støtte til indretningsformål m. v., således at man også herigenom kan opmuntre det stedlige initiativ og tillige sikre kvaliteten af de arbejder, der bringes til udførelse.

Værdien af de nuværende bevillinger er på grund af de almindelige prisstigninger

siden deres oprindelige tilvejebringelse en del forringet. Især for så vidt angår bevilningen til indretningsformål har det gennem en årrække vist sig vanskeligt at imødekomme selv særdeles vel motiverede ansøg-

ninger. Man foreslår derfor en forhøjelse til 25 000 kr. af hver af de to dispositionsbevillinger til fordeling blandt de af lovforslaget omfattede museer.

Oversigt over statsunderstøttede kulturhistoriske lokalmuseers indtægter og de fra stat og kommuner ydede driftstilskud i regnskabsåret 1954—55 samt over de på grundlag heraf efter de foreslåede tilskudssatser beregnede statstilskud og den årlige merudgift disse påfører staten.

(* ved museets navn angiver, at museet rummer såvel en kulturhistorisk som en kunstsamling, hvis regnskaber for tiden ikke er adskilte. Ved disse museer er de anførte samlede indtægter og det lokale driftstilskud til de kulturhistoriske afdelinger anslåede).

Museets navn og hjemsted	Samlede indtægter	Faste kom- munale driftstilskud	Nuværende stats- tilskud	Foreslåede stats- tilskud	Statens mer- udgift
	kr.	kr.	kr.	kr.	kr.
Frederiksværk og Omegns Museum, Frederiksværk	6 788	—	1 300	—	÷ 1 300
Djurslands Museum, Grenå	3 694	500	1 300	500	÷ 800
Haderslev Amts Museum, Haderslev	62 271	54 671	2 600	26 000	23 400
Helsingør Bymuseum, Helsingør	17 470	11 748	1 300	6 874	5 574
Herning Museum, Herning	31 075	3 500	2 600	2 750	150
Nordsjællandsk Folkemuseum, Hillerød	10 524	1 010	1 300	1 010	÷ 250
Vendsyssels historiske Museum, Hjørring	66 224	21 940	2 600	11 970	9 370
Museet for Holbæk og Omegn, Holbæk	13 723	2 695	2 600	2 348	÷ 252
Horsens Museum*, Horsens	20 000	6 075	2 600	4 038	1 438
Kalundborg og Omegns Museum, Kalundborg	12 748	1 720	2 600	1 720	÷ 880
Museet på Koldinghus, Kolding	76 185	16 660	2 600	9 330	6 730
Køge Museum, Køge	16 290	1 640	2 600	1 640	÷ 960
Lolland-Falsters Stiftsmuseum*, Maribo	21 000	12 000	2 600	7 000	4 400
Falsters Minder, Nykøbing F.	14 336	1 630	1 300	1 630	330
Morslands historiske Museum, Nykøbing M.	9 330	1 975	2 600	1 975	÷ 625
Museet for Næstved og Omegn, Næstved	12 804	4 950	1 300	3 475	2 175
Fyns Stiftsmuseum, Odense	238 653	160 000	2 600	26 000	23 400
Randers Museum (hist. afd.), Randers	10 861	5 000	2 600	3 500	900
Den antikvariske Samling, Ribe	3 287	—	1 300	—	÷ 1 300
Ringkøbing Museum, Ringkøbing	11 179	1 852	2 600	1 852	÷ 748
Roskilde Museum, Roskilde	15 046	8 620	1 300	5 310	4 010
Langelands Museum, Rudkøbing	24 088	8 838	2 600	5 419	2 819
Bornholms Museum*, Rønne	31 000	7 820	2 600	4 910	2 310
Svendborg Amts Museum, Svendborg	7 300	2 850	1 300	2 425	1 125
Museet på Sønderborg Slot, Sønderborg	39 686	8 000	2 600	5 000	2 400
Museet for Thy og Vester Han herred, Thisted	8 404	1 300	2 600	1 300	÷ 1 300
Museet for Tønder amt og by*, Tønder	12 000	8 000	2 600	5 000	2 400
Vejle Museum*, Vejle	19 500	8 500	1 300	5 250	3 950
Viborg Stiftsmuseum, Viborg	28 354	2 700	2 600	2 350	÷ 250
Åbenrå Museum*, Åbenrå	20 000	10 000	1 300	6 000	4 700
Ålborg historiske Museum, Ålborg	99 523	64 724	2 600	26 000	23 400
Forhistorisk Museum, Århus	171 154	61 150	2 600	26 000	23 400
Vesthimmerlands Museum, Års	8 237	1 000	1 300	1 000	÷ 300
Summa	1 142 734	503 068	70 200	209 576	139 376

Kapitel 6.

Med henblik på gennemførelsen af de foran omhandlede synspunkter vedrørende en nyordning af lokalmuseernes forhold har provinsmuseumsnævnet udarbejdet følgende

udkast til forslag til lov om de kulturhistoriske lokalmuseer samt udkast til en dertil knyttet bekendtgørelse:

Udkast til forslag til lov om de kulturhistoriske lokalmuseer.

§ 1.

Ved kulturhistoriske lokalmuseer forstås i denne lov museer, hvis formål er indenfor et afgrænset område af landet at indsamle og bevare genstande fra fortiden og gøre disse tilgængelige, således at de kan udnyttes i folkeoplysningens og videnskabens tjeneste.

Til disse museer ydes der tilskud fra staten efter de i denne lov angivne regler.

Stk. 1. De kulturhistoriske lokalmuseer inddeles i landsdelsmuseer og andre lokalmuseer.

Stk. 2. Anerkendelse som tilskudsberettiget lokalmuseum meddeles af undervisningsministeriet efter indstilling af det i § 7 omhandlede lokalmuseumstilsyn. Anerkendelse som landsdelsmuseum kan dog kun meddeles indtil 17 større lokalmuseer, fordelt over hele landet, når disse

- 1) har en høj museumsteknisk kvalitet,
- 2) har faglig uddannet personale og
- 3) forpligter sig til på lokalmuseumstilsynets vegne at føre tilsyn med anvendelsen af de tilskud, som staten yder andre statsunderstøttede museer indenfor landsdelområdet samt til efter ønske fra sådanne museer at yde disse konsulenthjælp.

§ 3.

Lokalmuseer, der oppebærer tilskud efter denne lov er undergivet følgende bestemmelser, for hvis nærmere gennemførelse regler fastsættes af undervisningsministeren:

- a) Museet skal være kommunalt eller selvejende eller ejes af en forening, hvis formål er museets drift,
- b) museets vedtægter skal være godkendt af lokalmuseumstilsynet efter regler fastsat af ministeren og skal indeholde bestemmelser om museets styrelse og virkeområde,
- c) i lokalmuseernes styrelser skal hjemstedets kommunalbestyrelse være repræsenteret, og i landsdelsmuseernes styrelser tillige områdets tilskudsgivende amtsråd,
- d) museet skal have en rimelig museumsteknisk standard og et økonomisk grundlag, der gør det muligt at opretholde denne,
- e) museet skal være tilgængeligt for offentligheden; det skal have bestemte åbningstider flere dage om ugen og i alt fald på en ugedag uden betaling; besøg af skoleelever, der foretages som led i skolernes undervisningsplaner, skal modtages uden betaling,
- f) ved ansættelse af leder samt faguddannet andet personale skal personer og lønforhold godkendes af lokalmuseumstilsynet, for landsdelsmuseernes vedkommende dog af undervisningsministeriet,
- g) instrukser for museets faglige personale skal være godkendt af lokalmuseumstilsynet,
- h) museet skal efter udløbet af hvert finansår indsende beretning og regnskab til lokalmuseumstilsynet efter et af ministeriet fastsat skema,

i) ved ophør af et selvejende eller forenings-ejet lokalmuseum overgår, hvor ikke anden gyldig bestemmelse er truffet før denne lovs ikrafttræden, museets ejendele til kommunen eller amtet, såfremt pågældende byråd eller amtsråd vil overtage museets drift; i modsat fald bestemmer ministeren, hvorledes der skal forholdes med de pågældende ejendele.

§ 4.

Statstilskud ydes dels som et årligt tilskud til et lokalmuseums drift, dels i særlige tilfælde efter ansøgning som tilskud en gang for alle til særlige formål. jfr. § 6, stk. 2.

§ 5.

Stk. 1. Det årlige driftstilskud til de enkelte lokalmuseer ydes således:

- a) Til samtlige museer ydes i forhold til de tilskudsberettigende stedlige tilskud på indtil 50 000 kr. 100 pct. af indtil 2 000 kr. og 50 pct. af resten.
- b) Til landsdelsmuseerne ydes der et særligt tilskud derved, at det beløb af de stedlige tilskudsberettigende tilskud, hvoraf staten yder 100 pct., forhøjes med 16 000 kr. til 18 000 kr.

Stk. 2. Statens driftstilskud beregnes på grundlag af indsendte regnskaber. Som tilskudsberettigende stedlige tilskud anerkendes faste kommunale eller amtskommunale tilskud til egentlige driftsudgifter, men ikke

tilskud til leje af lokaler, lejeværdi af egne lokaler, hoveddistandsættelser og tekniske installationer samt til forrentning og afskrivning.

Stk. 3. Forslag til lov om revision af de i stk. 1 fastsatte satsers fremsættes af undervisningsministeren i folketingsåret 19 .

Stk. 1. Undervisningsministeren bemyndiges til ved tilbageholdelse af $2\frac{1}{2}$ pct. af de i henhold til § 5, stk. 1, fastsatte tilskud at tilvejebringe et beløb til løsning af fællesopgaver for de kulturhistoriske lokalmuseer efter ministerens nærmere bestemmelse.

Stk. 2. På de årlige finanslove opføres følgende særlige bevillinger, hvoraf der kan ydes tilskud til lokalmuseerne:

- a) et beløb til anskaffelse af museumsgenstande samt til konservering,
- b) et beløb til museumstekniske forbedringer.

§ 7.

Til beregning og fordeling af statens tilskud, jfr. §§ 5 og 6, samt til at føre tilsyn med deres anvendelse oprettes Statens Lokalmuseumstilsyn, hvis medlemmer tuer, udnævnes efter nærmere af undervisningsministeren fastsatte regler.

§ 8.

Denne lov har gyldighed fra den 1. april 19 .

Bemærkninger til lovforslaget.

Vore mange kulturhistoriske museer med stedligt afgrænsede virkeområder (lokalmuseer) opfylder en vigtig funktion som opbevarings- og fremvisningssteder for lokale kulturlevn, og de er tillige — eller har mulighed for at være — udgangspunkter for et folkeoplysende arbejde med grundlag i samlingerne. Virkeområderne for disse museer, der overvejende er beliggende i købstæder, omfatter efterhånden hele landet.

Lokalmuseerne er foreningsejede, selvejende eller i enkelte tilfælde kommunale. Ledelsen beror i almindelighed på en frivillig og ulønnet arbejdsindsats fra interesserede lokale kræfter. Kun til et fåtal af museerne er der knyttet faguddannet, lønnet personale.

Lokalmuseernes udvikling har været stærkt præget af den politik, der fra statens og især fra nationalmuseets side er ført overfor dem. Denne politik var, da en række af lokalmuseerne stiftedes efter midten af forrige århundrede, meget positiv, idet den byggede på en decentralisering af landets museumsopgaver. Fra 1880'erne gik nationalmuseets ledelse imidlertid ind for en stærk centralisering, hvilket medførte, at der blev trukket meret snævre grænser for lokalmuseernes virksomhed. Denne indstilling ændredes dog fra 1930'erne i en mere liberal retning, der blev udtrykt i de undervisningsministerielle regler af 26. september 1941 vedrørende de under undervisningsministeriet hørende statsunderstøttede og statsanerkendte kulturhistoriske museer i pro-

vinsen, som virker inden for lokalt begrænsede områder (jfr. bilag 1).

Ved disse regler forhøjedes de årlige statstilskud på 900 kr. og 450 kr. for henholdsvis større og mindre museer til 2 600 kr. for de såkaldte centralmuseer (stifts- og amtsmuseer samt egnmuseer med et omfattende virkeområde) og 1 300 kr. for andre statsunderstøttede museer; i begge tilfælde stod statstilskuddet i et vist forhold til museets øvrige indtægter. Nationalmuseets stilling som tilsynsførende og rådgivende myndighed bibeholdtes, men samtidig skabtes der en repræsentation for provinsmuseerne i et nævn, der oprettedes som rådgivende organ for undervisningsministeriet i sager vedrørende disse museer. Lokalmuseernes stilling forbedredes, dels ved at de fik større frihed til at foretage undersøgelser, dels ved at de slap for den hidtidige forpligtelse til mod vederlag at afgive deres bedste nyerhvervelser til nationalmuseet.

Til forbedring af museernes effektivitet tilvejebragtes der samtidig på finansloven en dispositionsbevilling på 10 300 kr., der supplerede en allerede bestående på 20 000 kr. til indkøb af museumsgenstande og konservering. Endelig ansattes i 1942 under nationalmuseet 2 konsulenter, der skulle bistå og vejlede lokalmuseerne.

Nyordningen medførte en vis forbedring af lokalmuseernes forhold, men viste sig snart ganske utilstrækkelig. Reguleringen af tilskuddene dækkede langt fra stigningen i prisniveauet siden deres oprindelige fastsættelse (til 1 000 kr.) i 1880'erne, så meget mere som den foregik på et tidspunkt, hvor prisudviklingen hastigt forringede pengenes værdi. De ny tilskudsbeløb kunne således kun i ringe omfang bidrage til afhjælpningen af det for lokalmuseerne vitale behov for ansættelse af fagligt uddannet medhjælp til varetagelse af museernes opgaver. Dette behov var med tiden blevet stadig mere påtrængende, da det viste sig vanskeligt eller umuligt at finde kvalificerede afløserne for det gamle shegtled af frivilligt og ulønnet arbejdende museumsstiftere og -ledere.

I 1952 henstillede derfor lokalmuseernes fællesorgan, Dansk kulturhistorisk Museumsforening, til undervisningsministeriet, at der nedsattes et udvalg med henblik på udarbejdelsen af et forslag til en nyordning af de kulturhistoriske lokalmuseers organisation og ledelse samt til en forhøjelse af statstilskuddene til disse museer.

I erkendelse af, at de rejste problemer tiltrængte en løsning, anmodede undervisningsministeriet den 13. januar 1953 provinsmuseumsnævnet om under tilkaldelse af andre repræsentanter for dansk

museumsliv at ville tage de rejste problemer op til drøftelse og afgive indstilling om en løsning.

Provinsmuseumsnævnet har derefter foretaget en gennemgang og vurdering af lokal museernes forhold og mulighederne for en afhjælpning af vanskelighederne og har foreslået en i sin helhed af undervisningsministeriet tiltrådt løsning af organisatoriske og tilskudsmæssige problemer, der i sine hovedtræk vil medføre en ordning for lokalmuseerne, som nærmer sig den for folkebibliotekerne gældende. Forslagets hovedpunkter er:

1. En ændring af tilskudsformen ved, at statslige tilskud sættes i et sådant forhold til kommunale, at de bør kunne bidrage væsentlig til løsningen af museernes opgaver, bl. a. ved at muliggøre ansættelse af faglig medhjælp.
2. Indførelse af en ny tilsynsordning ved oprettelse af en selvstændig tilsynsinstitution, der dog i hovedsagen bygger videre på hidtidige organer, men som tillige kan lade sig assistere af visse af lokalmuseernes ledere.
3. En lettere adgang for de mindre lokalmuseer til at opnå konsulenthjælp ved, at der pålægges visse af de større en forpligtelse til mod tilskudsmæssig kompensation at yde en sådan hjælp.

Til lovforslagets enkelte bestemmelser skal man knytte følgende bemærkninger:

ad § 1.

Medens de fornævnte undervisningsministerielle regler af 26. september 1941 kun omfattede provinsmuseer, har man ved indførelse af begrebet lokalmuseer fastslået, at loven principielt omfatter alle kulturhistoriske museer, hvis virkeområde er stedligt begrænset, altså også sådanne inden for hovedstadsområdet.

ad § 2.

Den hidtidige inddeling af statsunderstøttede og statsanerkendte lokalmuseer, jfr. bilag 1, har kun haft tilskudsmæssig betydning for det enkelte museum.

Ved den foreslåede inddeling i landsdelsmuseer og andre lokalmuseer har man tilsigtet at skabe grundlag for en mere rationel fordeling af lokalmuseernes arbejde. Man har bl. a. villet inddrage en række større lokalmuseer i bestræbelserne for at hæve kvaliteten af de i de pågældende museers nærhed liggende mindre lokalmuseer. Samtidig har man ønsket at rationalisere tilsynet med museerne ved delvis at henlægge dette til de pågældende større museer, landsdelsmuseerne.

Landsdelsmuseerne skal således være hovedmuseer indenfor større områder af landet. Deres antal må derfor være begrænset. Man har fundet, at

landsdelsmuseumsordningen, når den efterhånden bliver fuldt gennemført, vil kunne dække hele landet gennem udbygningen af 17 af de eksisterende lokalmuseer til landsdelsmuseer. Der må stilles visse krav til landsdelsmuseerne i henseende til kvalitet og personalets kvalifikationer, således at det er sikret, at de på forsvarlig måde kan øve rådgivende og tilsynsførende virksomhed overfor andre museer.

ad § 3.

b) Museets vedtægter vil overvejende omhandle saglige forhold, som det ikke kan være nødvendigt at forelægge højere instanser end Statens Lokalmuseumstilsyn, hvorom nedenfor.

c) Da den foreslåede tilskudsordning, jfr. nedenfor, får sit grundlag i de kommunale tilskud til museernes drift, har man fundet det rimeligt, at der sikres tilskudsgivende hjemstedskommuner og for landsdelsmuseernes vedkommende tillige amterne repræsentation i lokalmuseernes styrelser.

e) Når det offentlige giver midler til museernes drift, må det være rimeligt, at offentligheden får bekvem adgang til museerne og således, at økonomiske overvejelser ikke kan være nogen hindring for besøg på museet.

f—g) For at sikre museerne en forsvarlig ledelse og drift findes det nødvendigt, at lokalmuseumstilsynet godkender såvel ledere som fagligt uddannet personale forsåvidt angår personer, lønnings- og ansættelsesvilkår, herunder instrukser. Da landsdelsmuseerne får tillagt særlige tilsynsfunktioner m. v., har man fundet, at ansættelse af disses faglige personale bør godkendes af undervisningsministeriet.

ad § 5.

Efter de hidtidige regler udgør det samlede ordinære statstilskud til lokalmuseerne 70 200 kr., svarende til 2 600 kr. årligt til hvert af 21 centralmuseer og 1 300 kr. årligt til hvert af 12 andre statsstøttede lokalmuseer. Museernes øvrige indtægter hidrører hovedsagelig fra kommunale eller amtskommunale tilskud, kontingenter til museumsforeninger, bidrag fra lokale virksomheder samt entreindtægter.

Ved overvejelserne over, hvilken størrelse og form for statstilskud der kunne foreslås som anbefalelsesværdig, har udgangspunktet været, at lokalmuseernes opgaver overvejende har stedlig karakter, og at det bærende grundlag for disse museer derfor også fremtidigt bør tilvejebringes fra lokal side. Det må endvidere være rimeligt, at statens tilskud stilles i en vis relation til de stedlige, således at det lokale initiativ kan fremmes samtidig med, at statstilskuddet bliver et effektivt supplement til det stedlige

tilskud. Man har ment, at kun ordinære kommunale eller amtskommunale tilskud kan give udtryk for en stabil og almindelig interesse for museet, og at statens tilskud derfor bør ydes i forhold til disse kommunale bidrag. For yderligere at pointere, at den lokale indsats må være afgørende, og for at stille de forskellige museer lige uanset deres ejendomsforhold samt for tillige at undgå administrative vanskeligheder ved tilskudsberegningen, har man desuden ment at burde holde tilskud til leje af lokaler, lejeværdi, hovedstandsættelse, tekniske installationer samt til forrentning og afskrivning uden for de beløb, der lægges til grund ved beregning af statstilskuddet.

Statstilskuddet foreslås således kun ydet i forhold til kommunale driftstilskud.

På grund af de særlige krav, der stilles til landsdelsmuseerne, også i retning af assistance for tilsynet og for andre lokalmuseer, foreslås der tillagt landsdelsmuseerne et større statstilskud end de øvrige lokalmuseer.

Det må anses for magtpåliggende, at der ikke inden for dette kulturelle område fremkaldes en eksplosiv udvikling, og det må endvidere ved indførelsen af en nyordning som den foreslåede være ønskeligt, at statens forpligtelser over for det enkelte lokalmuseum bliver overskuelige ved, at der lægges loft derover. Det foreslås derfor, at statstilskuddet sættes til 100 pct. af indtil 2 000 kr. af de kommunale eller amtskommunale driftstilskud, hvorved en vis hjælp til sikring af den mest nødtørftige opretholdelse også af de økonomisk svageste museer bliver mulig, samt til 50 pct. af driftstilskuddene herudover indtil ialt 50 000 kr., idet der dog ydes et særligt tilskud til landsdelsmuseerne ved, at det beløb, hvoraf staten yder 100 pct., forhøjes med 16 000 kr. til 18 000 kr. Landsdelsmuseet vil herved opnå et mertilskud på ca. halvdelen af, hvad lønnen til en faguddannet medhjælper efter de nuværende lønningsforhold må antages at ville udgøre.

Beregnet efter de kommunale driftstilskud for regnskabsåret 1954—55 til de nuværende statsunderstøttede lokalmuseer vil en sådan tilskudsordning medføre et samlet statstilskud på ca. 210 000 kr., hvilket vil betyde en merudgift for staten på ca. 140 000 kr. Det må dog herved bemærkes, at der ved denne beregning ikke er taget hensyn til det særlige tilskud til de eventuelle landsdelsmuseer. Man må endvidere forudse, at flere velkvalificerede lokalmuseer vil ansøge om statstilskud indenfor de nærmeste år.

Statens samlede merudgifter ved den ny tilskudsordning må derfor forudses i løbet af en kortere tid at kunne nå op på ca. 200 000 kr.

Yderligere må der regnes med en merudgift i forhold til hidtidige bevillinger til honorar og rejser for tilsynet samt til rejser for konsulenterne og til opretholdelse af et sekretariat. Skønsmæssigt kan denne merudgift anslås at ville andrage ca. 20 000 kr.

Under hensyn til, at den nye tilskudsordning betyder en radikal ændring af de nuværende forhold, således at det først efter ordningens gennemprøvelse i løbet af nogle år vil vise sig, om satsene er rimelige og effektive, har man fundet det ønskeligt, at loven optages til revision senest efter forløbet af 5 år.

ad § 6.

Stk. 1. For at muliggøre løsningen af opgaver af almindelig betydning for lokalmuseerne uden særlig bevilling i hvert enkelt tilfælde, foreslås det, at der i lighed med ordningen for folkebibliotekerne ved tilbageholdelse af 2½ pct. af statstilskuddet til lokalmuseerne tilvejebringes et rådighedsbeløb for lokalmuseumstilsynet til løsning af sådanne opgaver.

Stk. 2. Af meget stor betydning for lokalmuseernes arbejde har det været, at der siden 1934 på de årlige finanslove har været opført en dispositionsbevilling på 20 000 kr. til indkøb af særlig betydningsfulde museumsgenstande samt til påkrævede og særligt kostbare konserveringsarbejder, hvortil det ikke på lokalmuseernes ordinære budget ville være muligt at afse hele det nødvendige beløb eller skatte det omgående tilveje i de tilfælde, hvor hurtig indgriben er påkrævet. Tilsvarende har der af den siden 1941 på de årlige finanslove opførte disposi-

tionsbevilling på 10 300 kr. (gennem de senere år suppleret af tipsmidlerne) kunnet ydes en støtte til lokalmuseerne til museumstekniske forbedringer.

Da værdien af de nuværende dispositionsbevillinger på grund af den almindelige prisstigning er en del forringet, og da især bevillingen til museumstekniske forbedringer omtrent fra første færd har vist sig at være utilstrækkelig til at imødekomme selv særdeles velmotiverede ansøgninger, foreslår man de to dispositionsbevillinger forhøjet til 25 000 kr. hver.

ad § 7.

Til afløsning af de to nuværende officielle organer, der beskæftiger sig med lokalmuseernes forhold, nemlig 1) provinsmuseumstilsynet, der består af to af nationalmuseets inspektører, bistået af de to museums konsulenter og 2) det for undervisningsministeriet rådgivende provinsmuseumsnævn, hvis 3 medlemmer repræsenterer henholdsvis undervisningsministeriet, nationalmuseet og Dansk kulturhistorisk Museumsforening, foreslås oprettet Statens Lokalmuseumstilsyn, bestående af repræsentanter for undervisningsministeriet, de kommunale organisationer og råd, nationalmuseet og de kulturhistoriske lokalmuseer. Under hensyn til, at det måske efter forløbet af nogle år, hvori nyordningen er prøvet, kan vise sig hensigtsmæssigt at ændre institutionens sammensætning m.v., foreslås det, at lokalmuseumstilsynets medlemmer udnævnes efter nærmere af undervisningsministeren fastsatte regler.

Udkast til bekendtgørelse vedrørende lov om kulturhistoriske lokalmuseer.

§ 1.

Ethvert lokalmuseum skal have vedtægter og en arbejdsplan, der er godkendt af lokalmuseumstilsynet.

8 9

Vedtægterne skal indeholde bestemmelser om:

a) *Bestyrelse.*

Ved kommunale museer fastsætter kommunalbestyrelserne og ved andre museer museumsforeningens generalforsamling eller bestyrelsen for den selvejende institution bestyrelsens sammensætning og valgmode under hensyntagen til bestemmelserne i lovens § 3 c. Bestyrelserne vælges eller

etableres på bestemt åremål. De kommunale repræsentanter vælges af vedkommende kommunalbestyrelse og amtsråd, der også fastsætter deres funktionstid. Bestyrelsen er ansvarlig for anvendelsen af museets midler og disses betryggende anbringelse.

b) *Ledelse og jagligt personale.*

Til at forestå museets daglige drift skal bestyrelsen udpege en leder, hvis person og eventuelle aflønning skal godkendes af lokalmuseumstilsynet. Såfremt museumslederen er lønnet, skal han normalt ikke kunne være medlem af bestyrelsen, men skal fungere som dennes sekretær og føre en forhandlingsprotokol. Oprettelse og besættelse af stillinger for fagligt uddannede ledere og andet fagligt per-

sonale kræver forudgående forhandling med og godkendelse af lokalmuseumstilsynet med hensyn til personer, lønningsforhold og instruks. En fagligt uddannet leder må i almindelighed være heldagsbeskæftiget og have en embedseksamen fra et af universiteterne eller tilsvarende uddannelse samt kendskab til såvel praktisk som teoretisk museumsarbejde.

c) *Virkeområde.*

Et lokalmuseums virkeområde skal være topografisk afgrænset. Det fastsættes af lokalmuseumstilsynet og kan omfatte en eller flere kommuner, en købstad med omliggende landdistrikter eller større områder under hensyntagen til de interesser, som andre lokalmuseer har i dele af området. De topografiske grænser for et museums virkeområde inden for forskellige perioder og grene af fortidens kulturliv behøver ikke at falde sammen.

d) *Budget og regnskab.*

Lokalmuseets leder udarbejder forslag til budget for hvert regnskabsår. Regnskabet skal føres i overensstemmelse med de af undervisningsministeriet udarbejdede regnskabskemaer enten af lederen eller i kommunale museer af kommunens bogholderi. Hvor lederen ikke fører regnskabet, skal han attestere alle bilag, der indføres i en af lokalmuseumstilsynet godkendt kontobog.

Regnskabsåret skal være finansåret. Regnskabet revideres for de kommunale museers vedkommende af den kommunale revision, ved andre museer af den af bestyrelsen valgte revision. Regnskabsoversigten forsynet med underskrift af formand og leder indsendes til lokalmuseumstilsynet senest 1 måned efter regnskabsårets udløb.

e) *Bestemmelser om museets forhold*, hvis virksomheden ophører, jfr. lovens § 3 i.

§ 3.

Arbejdsplanen skal indeholde bestemmelser om:

a) *Indsamling.*

Indsamlingsarbejdet skal i almindelighed dække alle perioder af kulturhistorien inden for historisk tid med hovedvægt lagt på belysning af områdets økonomiske og kulturelle særpræg. Hvor ikke særlige forhold gør

sig gældende, skal indsamling af materiale fra forhistorisk tid begrænses til typesamlinger, der kan tjene til undervisningsbrug.

b) *Konservering.*

Museets ledelse skal drage omsorg for, at samlingerne er forsvarligt konserverede og med henblik herpå foretage mindst 1 årlig gennemgang af museets samlinger.

c) *Indføring.*

Beskrivelse af indkomne genstande indføres med oplysninger om erhvervelsesmåde og dato, alder, hjemsted og brug i en af lokalmuseumstilsynet godkendt inventarprotokol. Genstandene forsynes med nummer svarende til protokolnummeret.

d) *Udstilling m. v.*

Samlingerne skal være anbragt på betryggende måde i de for de pågældende genstande bedst egnede lokaler. I udstillingsrummene skal genstandene være anbragt efter pædagogiske principper, opstillet overskueligt og med understregning af områdets særpræg. Ved etikettering og forklaringer skal publikum kunne orientere sig om museets indhold. Der bør afholdes skiftende udstillinger og særudstillinger for at fremme befolkningens interesse for museet.

I studierummene, hvortil særligt interesserede kan få adgang, skal genstandene være ordnede efter saglige principper.

e) *Åbningstider og adgangsbetingelser.*

Museet skal have bestemte åbningstider flere dage om ugen, heraf mindst en dag med gratis adgang. Åbningstider og adgangsbetingelser fastsættes af museets bestyrelse under hensyntagen til de lokale forhold.

Besøg af skoleelever, der foretages som led i undervisningsplanen, sker uden betaling. Det bør tilstræbes, at der mellem museet og områdets skoler etableres et samarbejde, således at samlingerne udnyttes i skolernes undervisning.

f) *Deponering og kassation.*

Genstande, der ikke hører hjemme i museets område eller savner naturlig tilknytning til dets formål, må ikke indlemmes, og samlinger, behæftede med klausuler stridende mod retningslinien for et museums virksomhed, ikke modtages.

Såfremt genstande af denne art allerede forefindes, bør de ved deponeringer eller

overdragelser søges placeret i andre samlinger, eventuelt arkiver eller biblioteker, hvor de har en naturlig plads.

Genstande, der ikke er forsynet med oplysninger om hjemsted, eller hvis tilstand er så ringe, at konservering ikke er mulig, og som ikke tjener noget videnskabeligt formål, kan med lokalmuseumstilsynets godkendelse udskilles af samlingen.

g) *Sikringsforanstaltninger.*

Der skal træffes rimelige foranstaltninger mod brand og tyveri.

h) *Videnskabeligt arbejde.*

Museer med fagligt uddannede ledere, der foretager arkæologiske, etnologiske eller andre kulturhistoriske undersøgelser, skal herom udarbejde beretninger, hvoraf kopier gennem lokalmuseumstilsynet tilstilles nationalmuseet. Bortset fra nødudgravninger må større undersøgelser ikke foretages uden forudgående meddelelse til lokalmuseumstilsynet.

§ 4.

For landsdelsmuseer fastsættes desuden følgende særlige bestemmelser:

A. Vedtægter.

Vedtægterne skal indeholde bestemmelser om:

ad a) *Bestyrelsen.*

I bestyrelsen skal områdets tilskudsgivende amtsråd være repræsenteret, jfr. lovens § 3 c.

ad b) *Ledelse og fagligt personale.*

Museet skal have fagligt uddannet personale, jfr. lovens § 2, stk. 2. 2).

Undervisningsministeriets godkendelse skal indhentes ved ansættelse af leder samt faguddannet andet personale, forsåvidt angår person og lønningsforhold, jfr. lovens § 3, f).

ad c) *Virkeområde.*

Landsdelsmuseet skal være forpligtet til efter ønske fra andre statsunderstøttede lokalmuseer at yde disse konsulenthjælp samt til på lokalmuseumstilsynets vegne at fore tilsyn med anvendelsen af de fra staten til disse museer ydede tilskud, jfr. j lovens § 2. 3).

Konsulenthjælpen omfatter rådgivning for de enkelte museumsledelser med hensyn i

til spørgsmål af museumsteknisk, økonomisk og administrativ karakter samt ved organisering af folkeoplysende arbejde.

Konsulenthjælpen udøves gennem flere årlige pligtbesøg i de pågældende lokalmuseer, og udgifterne hertil afholdes af landsdelsmuseerne. Mere omfattende bistand fra disse kræver særlig aftale og må betales af det bilstandsøgende museum. Om såvel pligtbesøg som ekstraordinært arbejde for lokalmuseerne skal landsdelsmuseet afgive beretning til lokalmuseumstilsynet.

B. Arbejdsplan.

ad c) *Indføring.*

Landsdelsmuseet skal foruden inventarprotokol udarbejde kartoteker over sine samlinger efter principper, der er godkendt af lokalmuseumstilsynet. Kartotekerne skal efterhånden udvides til også at omfatte samlinger i områdets andre lokalmuseer, med hvilke aftaler træffes om fremstilling af kopier til anbringelse i det pågældende lokalmuseum.

ad d) *Udstilling m. v.*

Landsdelsmuseet skal — eventuelt i forbindelse med områdets andre lokalmuseer — foranstalte foredrag og omvisninger og skal instruere skolerne om, hvorledes samlingerne kan udnyttes i undervisningen.

Gennem årsberetninger og artikler skal landsdelsmuseet give offentligheden oplysning om museets indhold og virksomhed.

ad h) *Videnskabeligt arbejde.*

Der skal angives retningslinier for museets videnskabelige undersøgelser. Ved undersøgelser, der iværksættes i andre lokalmuseers virkeområde og berører disses saglige interesser, træffes der mellem landsdelsmuseet og de pågældende museer aftale om samarbejde og de fremdragne genstandes placering.

§ 5.

Til beregning og fordeling af statens tilskud, jfr. lovens §§ 5 og 6, samt til at føre tilsyn med deres anvendelse oprettes Statens Lokalmuseumstilsyn, bestående af 6 medlemmer, valgt af undervisningsministeriet, nemlig: 1 repræsentant for undervisningsministeriet som formand, 1 repræsentant for Den danske Købstadsforening udpeget efter forhandling med de øvrige kommunale

organisationer og råd, 2 repræsentanter for nationalmuseet, udpeget af dettes direktør, og 2 repræsentanter for lokalmuseerne, udpeget af bestyrelsen for Dansk kulturhistorisk Museumsforening blandt heldagsbeskæftigede, fagligt uddannede museumsledere.

Medlemmerne vælges for 5 år ad gangen.

Tilsynet er beslutningsdygtigt, når mindst 3 af dets medlemmer er til stede. Afgørelser træffes ved almindelig stemmeflerhed; i tilfælde af stemmelighed er formandens stemme afgørende.

Til hjælp ved varetagelsen af tilsynets daglige forretninger oprettes et sekretariat.

Tilsynets opgaver omfatter udover de i lov om de kulturhistoriske lokalmuseer og

i nærværende bekendtgørelse opregnede: tilsynsbesøg, rådgivning med hensyn til fordelingen af de videnskabelige opgaver,

formidling af forbindelse mellem lokalmuseerne og nationalmuseet bl. a. ved orientering om arkæologiske fund og andre undersøgelser samt ved etablering af kontakt med de på de enkelte områder særlig sagkyndige,

afgørelse — eventuelt med rekurs til undervisningsministeriet — af spørgsmål om placering af særligt betydningsfulde fund, som indkommer til lokalmuseerne, og som ikke er danefæ,

afgørelse af tvivlsspørgsmål lokalmuseerne imellem.

Kapitel 7.

Museumsordningerne i Norge og Sverige.

Man har fundet det rimeligt, at der til sammenligning med den foran foreslåede ordning af de danske lokalmuseers forhold gives en oversigt over museumsordningerne i Norge og Sverige:

Norge:

Museerne blev ved en i 1947 vedtaget landsplan inddelt således:

1. *Bygd- og bymuseer*, der i almindelighed kun omfatter et enkelt gårdanlæg bevaret på sit oprindelige sted og indrettet efter egnens skik og brug i ældre tid.

2. *Distriktsmuseer*, hvis opgave er at give et koncentreret billede af distriktets bygder, og som derfor foruden bygninger med tilhørende indbo omfatter genstandssamlinger, der illustrerer lokalt håndværk, husflid og kunst samt typesamlinger beregnet til undervisningsbrug.

3. *Fylkesmuseer*, der er videnskabelige, centrale institutioner for grupper af kulturelt samhørende distrikter. Af praktiske grunde tilsigtes fylkesmuseets virkeområde begrænset til et enkelt fylke; museet skal foruden at give et billede af fylkets kulturudvikling have en videnskabelig studiesamling og ledes af en videnskabelig uddannet konservator, der også skal yde nødvendig faglig bistand til fylkets distrikts-, bygde- og bymuseer.

4. *Landsdelsmuseer*, hvis virkeområder omfatter flere fylker. De skal repræsentere det videnskabelige arbejde i større områder af landet, og de vil derfor i reglen have tilknyttet en stab af videnskabelige medarbejdere, eventuelt med specielle arbejdsopgaver.

5. *Centrale museer*, som hver på sit felt har hele landet som virkeområde; de til

dem knyttede videnskabelige medarbejdere er specialister indenfor de pågældende områder. Som eksempler på centralmuseer kan nævnes Norsk Folkemuseum, Universitetets Oldsaksamling, Teknisk Museum, Postmuseet og Hærmuseet.

6. *Specialmuseer*, der omfatter kunst- og kunstindustrimuseer samt andre specialmuseer, der ikke naturligt kan henregnes til en af de ovennævnte grupper.

Et ganske overvejende flertal af de nævnte museer er selvejende institutioner, som drives med bidrag fra stat, fylker, kommuner og museumsforeninger. Der eksisterer kun ganske få statsmuseer.

I 1953 oprettedes under kirke- og undervisningsdepartementet en stilling som „Statens Museumsdirektør“, hvis indehaver overtog det rådgivende arbejde vedrørende museerne, som tidligere med tilskud fra den norske stat var blevet udført af sekretariatet for Norske Museers Landsforbund, (en sammenslutning af alle norske kunst- og kulturhistoriske museer). Stillingen som Statens museumsdirektør er helt selvstændig i forhold til landsforbundet, men direktøren skal være medlem af dettes styrelse og kan, når han ønsker det, benytte det som rådgivende organ. Han forelægger det således spørgsmål, bl. a. vedrørende bevillinger, og han søger i det hele gennem et intimt samarbejde med landsforbundets styrelse at bevare de positive sider ved det selvstyre, som de norske museer siden landsforbundets oprettelse i 1918 har haft gennem styrelsens og sekretariatets arbejde.

Overfor de større museer, der har egen faglig ledelse, foretager Statens museumsdirektør ikke nogen inspektion eller indgreb i disses virksomhed, hvis ikke departementet i overensstemmelse med hans instruks i hvert enkelt tilfælde beordrer

ham dertil. Det er dog praksis, at departementet forelægger ham alle ansøgninger om statsbidrag samt andre spørgsmål af faglig og administrativ art også vedrørende disse museer.

Med hensyn til de mindre museer, som ikke har andet fagligt medarbejderskab end det, der udøves fra fylkesmuseerne, skal museumsdirektøren udtale sig om ansøgninger om statsbidrag, aflægge museerne inspektionsbesøg og ved vejledning i museumsanliggender af enhver art søge at højne deres standard og fremme arbejdet ved dem.

Medens Statens museumsdirektør varetager de norske museumsopgaver, administreres fredningen af fortidsminder af riksantikvaren. Ingen af de to embedsmænd er direkte knyttet til noget museum.

Sverige:

De svenske museer inddeles i følgende grupper:

1. *Hembydsgårde og hembygdsmuseer*, der i stort tal findes spredt over hele landet. I reglen består de kun af et enkelt gårdanlæg, der — indrettet på gammel vis — illustrerer den byggeskik og de kulturelle forhold, som i ældre tid har været karakteristiske for den pågældende egn. Ingen af dem har museumsuddannede ledere.

2. *Egns- og bymuseer*, der som virkeområde har et herred — i enkelte tilfælde flere herreder. Enkelte af disse museer er ret store og har museumsuddannede ledere (intendenter), samt andet fagligt personale.

3. *Landsdelsmuseer*, hvis virkeområde i reglen svarer til et len, og som iøvrigt i mange henseender står ovennævnte egns- og bymuseer nær. De findes i et antal af 23 og har museumsuddannede ledere (landsantikvarier), der assisteres af amanuenser og andet fagligt personale. Foruden at være leder af landsdelsmuseet er landsantikvarien lokal repræsentant for riksantikvarieämbetet i de under dette hørende lokale fredningsanliggender og museumsspørgsmål. Han er ansat af den lokale museumsinstitution og udfører for den bl. a. et omfattende folkeoplysende arbejde, men varetager samtidig statslige opgaver, hvorfor landsdelsmuseernes lønningsudgifter delvis udredes af stats-

midler, der bl. a. udgøres af tilskud fra en særlig lønfond. Det faglige personale ved både landsdelsmuseerne og de større egns- og bymuseer udfører et stort folkeoplysende arbejde indenfor museumsområdet.

4. *Landskabsmuseer*, der udgøres af en række større provinsmuseer, som ikke naturligt falder ind under grupperne 2 og 3. Deres virkeområde og samlinger er større end landsdelsmuseernes. Som eksempel på landskabsmuseer kan nævnes museerne i Gøteborg, Lund og Malmø. De har alle faguddannet personale.

5. *Centralmuseer*, der har et landsomfattende virkeområde. De fleste ligger i Stockholm og blandt dem kan nævnes Statens historiska Museum samt Nordiska Museet med Skansen. Til centralmuseerne er knyttet stabe af videnskabeligt og praktisk uddannede museumsfolk.

6. *Specialmuseer*, hvis virkeområde på specielle felter er landsomfattende. Blandt disse kan nævnes Armémuseet, Statens sjöhistoriska Museum, Tekniska Museet, Postmuseum, Jernvägsmuseum og Svenska Skolmuseet.

7. *Kunstmuseer*. Det største museum af denne art er Nationalmuseet i Stockholm, men i mange af de større svenske provinsbyer findes betydelige kunstsamlinger i selvstændige museer, således f. eks. i Gøteborg; desuden er der til mange kulturhistoriske museer, bl. a. til adskillige landsdels- og landskabsmuseer knyttet kunstafdelinger.

Af de foran omhandlede museumsgrupper er specialmuseer og centralmuseer overvejende statslige, medens de fleste af landskabsmuseerne er kommunale, og de øvrige opretholdes af museums- eller hembygdsforeninger med større eller mindre tilskud fra kommuner eller landsting.

Statstilskuddene til landsdelsmuseerne anvendes overvejende til aflønning af den faglige medhjælp.

De fleste statsmuseer hører ind under ekklesiastikdepartementet, dog hører en del specialmuseer under andre departementer. Kongen udøver gennem riksantikvarien, der er chef for riksantikvarieämbetet, sin myndighed som øverste instans for de stats-

ejede¹ og støttsstøttede museer i Sverige. Alle spørgsmål af betydning vedrørende disse museer forelægges riksantikvarieämbetet, hvortil også beretninger om museernes virksomhed, regnskaber m. v. indsendes. Under riksantikvarieämbetet hører endvidere alle spørgsmål vedrørende fredningen af forhistoriske og historiske mindesmærker, og riksantikvarien i Sverige har således som myndighedsområde både museer og fredningsanliggender. Til riksantikvarieämbetet er knyttet en stab af specialister. Landsdelsmuseernes ledere samt landsantikvarien for Skåne og stadsantikvarien for Stockholm er delvis tilknyttet riksantikvarieämbetet.

For opbygningen af den svenske museumsordning har administrationen af fredningslovgivningen spillet en væsentlig rolle. I denne administration deltager ikke alene de ved centralmuseerne, men også de ved landsdelsmuseerne ansatte, og arbejdet hermed beslaglægger en væsentlig del af deres arbejdskraft; statsstøtten til landsdelsmuseerne må ses i forbindelse hermed.

For at opnå ansættelse som landsantikvarie kræves i almindelighed en videnska-

belig universitetsuddannelse forbundet med kendskab til praktisk museumsarbejde erhvervet ved tjeneste på museer af flere af de ovennævnte kategorier. Ansættelser af landsantikvarier foretages af de lokale museumsbestyrelser blandt de af riksantikvarieämbetet indstillede tre bedste af de kompetente ansøgere.

Forskellen i organisationen af museumsvesenet i Danmark, Norge og Sverige er foruden af de særlige geografiske og historiske forudsætninger i de enkelte lande betinget af, at der i Norge og Sverige gælder en mere rigoristisk oldsags- og fredningslovgivning end i Danmark. I økonomisk henseende er de norske og svenske lokal-museer gunstigere stillet end de danske, idet de oppebærer et relativt større stats-tilskud. Af det samlede tilskud fra staten til museumsformål udgør tilskuddet til lokal-museernes drift i Danmark, Norge og Sverige, efter beregninger foretaget af statens museumsdirektør Eivind S. Engelstad, Oslo, henholdsvis 1,45 %, 7,23 % og 8,76 % svarende til tilskud på henholdsvis 2, 8 og 6 øre pr. indbygger.

Regler vedrørende de under undervisningsministeriet hørende statsunderstøttede og statsanerkendte kulturhistoriske museer i provinsen, som virker inden for lokalt begrænsede områder.

Disse museer kan inddeles i følgende grupper:

- A. *Centralmuseer*. Herunder hører stifts- og amtsmuseer samt sådanne egns- museer, der har et omfattende virke- område. Når ikke særlige forhold gør sig gældende, bør der kun være eet i hvert amt. Deres betydning skal være fast- slået.
- B. *Købstadmuseer*, i første række omfat- tende en købstads lokale minder, hvortil dog kan føjes typesamlinger af gen- stande fra købstadens naturlige opland.
- C. *Sognemuseer*, der kan omfatte et eller flere sogne eller en ø, og som samler disses lokale minder.
- D. *Hjemstavnsgårde*, omfattende en eller flere gamle bygninger med interiør og indbo, typisk for vedkommende egn.
- E. *Specialmuseer med lokalt begrænset op- gave*.

For disse museer fastsættes følgende regler:

§ 1.

Tilskud fra staten kan ydes kulturhisto- riske provinsmuseer for at støtte indsam- lingen og bevaringen af sådanne sager fra Danmarks oldtid og historiske tid, der har betydning som fortidsminder og bidrager til oplysning om folkets historie og kultur. Til- skud gives kun til museer og afdelinger af dansk indhold og kan alene anvendes til disse.

§ 2.

Som betingelse for at opnå og beholde statstilskud og den i § 3 omhandlede stats- anerkendelse vil det kræves, at vedkom- mende museums administration, økonomi, lokaler, adgangsforhold, museumsteknik og

virksomhedsområde er ordnet på fyldest- gørende måde i overensstemmelse med de nedenfor i §§ 7—8 givne regler.

3

De museer, der efter andragende opnår *stat sanerkendelse*, får herved adgang til at komme i betragtning ved fordelingen af provinsmuseernes ekstraordinære fællesbe- villing til indkøb og konservering.

Nye tildelinger af fast årligt statstilskud vil være afhængig af tilvejebringelsen af den fornødne hjemmel på finansloven.

Opnåelse af sådant statstilskud kan iøv- rigt kun forventes, når vedkommende mu- seum i mindst 5 år har haft statsanerken- delse og i dette tidsrum har opfyldt de i § 2 angivne betingelser, og når det med hensyn til sit museumsmæssige omfang og indhold svarer til gennemsnittet af de mu- seer, der allerede oppebærer sådant tilskud. I de første 5 år efter nærværende reglers ikrafttræden vil der dog kunne meddeles dispensation fra 5 års fristen.

§ 4.

Det årlige statstilskud uddeles i forhold til de enkelte museers betydning og i for- hold til de stedlige tilskud, dog at de nu- værende for de enkelte museer givne bevil- linger ikke formindskes, sålænge de pågæl- dende museer opfylder betingelserne i § 2.

§ 5.

De årlige statstilskud skal anvendes til indkøb af genstande fra museets virksom- hedsområde eller til konservering, inventar, registrering, etikettering, trykte vejledere og lignende. Ministeriet kan undtagelsesvis i særlige tilfælde efter forud indgiven ansøg- ning meddele tilladelse til, at tilskuddet be- nyttes af museet til andre formål.

Under særlige forhold kan statstilskuddet delvis opspares til forestående større omordninger, indkøb og udgivelse af vejleder.

Det årlige regnskab, hvortil skal benyttes dertil af undervisningsministeriet tilsendte regnskabsskemaer, indsendes inden udgangen af maj måned i 2 eksemplarer til undervisningsministeriet. Regnskabsåret skal være finansåret (1. april til 31. marts).

§ 6.

Der nedsættes et ævæn, bestående af en af undervisningsministeriet udpeget formand samt to andre medlemmer, det ene repræsenterende nationalmuseet, det andet Dansk kulturhistorisk Museumsforening, med hvilket ministeriet kan rådføre sig i spørgsmål vedrørende museerne.

Det påhviler derhos nævnet hvert 5. år efter en nøje museumskritisk gennemgang af samtlige statsunderstøttede provinsmuseer at afgive indstilling til ministeriet om hvilke museer, der bør henregnes til de i nærværende reglers indledningsbestemmelser nævnte centralmuseer, og hvilke museer, der falder udenfor denne gruppe.

§ 7.

A. Administration.

Museet kan tilhøre en offentlig myndighed (amt, kommune), være en selvejende institution eller tilhøre en museumsforening.

I alle tilfælde skal museet have love, hvis indhold er i overensstemmelse med de her givne regler. Lovene vil være at forelægge ministeriet til godkendelse, inden statsanerkendelse opnås. Hvis tidligere godkendte love ændres, skal de påny forelægges ministeriet.

Hvor ikke andre regler er godkendt af ministeriet, skal museet have en bestyrelse på 5—9 medlemmer, der som regel skal have bopæl i museets opland. Bestyrelsen for museer, der tilhører en selvejende institution, vælges af denne og supplerer sig selv, hvis ikke andre regler er godkendt af ministeriet. En sådan bestyrelses mandater er da uden tidsgrænse, idet de kun ophører ved død, frivillig udtræden, fraflytning eller i det tilfælde, at ministeriet efter indstilling af en museumsbestyrelses majoritet anser det for påkrævet at fritage et af dets medlemmer for hvervet.

Bestyrelsen for museer, der tilhører amt eller kommune, vælges af henholdsvis amtsråd og kommunalbestyrelse. Bestyrelsens medlemmer behøver ikke at være medlemmer af vedkommende styrelse. Funktions-tiden svarer til vedkommende styrelses valgperiode.

Når amt eller kommune yder et ikke-kommunalt museum fast årligt tilskud, hvis størrelse for de statsundersøttede museers vedkommende mindst er lig med det faste årlige statstilskud, kan en sådan offentlig myndighed besætte et af bestyrelsens mandater. Disse medlemmers funktionstid svarer da til den pågældende myndigheds valgperiode.

Ansættelse af faguddannet personale (inspektør og lign.) forelægges ministeriet til godkendelse.

B. Økonomi.

Museet skal have en årsindtægt, tilvejebragt ved kapitalrenter, tilskud fra institutioner, offentlige myndigheder, entreindtægt eller foreningskontingenter, tilsammen af en sådan størrelse, at den dækker de udgifter, museet har til lokale, vedligeholdelse, rengøring, opvarmning, belysning samt opsyn.

Faste årlige statstilskud kan for fremtiden kun ventes tildelte, hvis museet fra institutioner, offentlige myndigheder eller gennem museet tillagte legatmidler eller ved midler, tilsikret på anden måde, oppebærer indtægter af tilsammen mindst samme størrelse som det eventuelle statstilskud. Til sådanne indtægter er museet berettiget til at henregne lejeværdien af lokaler i egen ejendom samt lejeværdien af lokaler, der stilles vederlagsfrit til rådighed for museet af private eller af kommuner. Ministeriet kan give dispensation fra disse bestemmelser for såvidt angår de museer, der alt har opnået statstilskud ved nærværende reglers ikrafttræden.

C. Boligforhold.

Såvel statsunderstøttede som statsanerkendte museer skal have lokale i en passende, såvidt mulig brandfri bygning. Ejers denne af museet, må behæftelserne ikke overstige 50 pct. af bygningens ejendomsskyldvurdering, og forrentning og afdrag må være behørigt sikrede. Bor museet til leje eller har fået lokaler overladt til benyttelse, bør

henholdsvis leje- eller benyttelsesretten være sikret for et længere åremål.

Statsunderstøttede museer må ikke uden særlig tilladelse fra ministeriet bo til leje i en bygning, der ejes af en privatmand.

1). Adgangsforhold.

Statsunderstøttede museer må være let tilgængelige ved henvendelse til en kustode og desuden have bestemte åbningstider på visse ugedage til en moderat fastsat betaling.

Skoleklassebesøg, der foretages som led i undervisningens timeplan, skal modtages uden betaling, andre skolebesøg til nedsat pris.

E. Museumsteknik.

Såvel statsanerkendte som statsunderstøttede museer er forpligtet til

- 1) at protokollere indsamlede genstande med korte beskrivelser, mål, oplysninger om sagernes herkomst og brug samt til at nummerere dem,
- 2) at drage omsorg for sagernes konservering og bevaring,
- 3) at ordne og udstille samlingerne på in-struktiv måde,
- 4) at bevare og ordne arkivet.

F. Virksomhedsområde.

Statsanerkendte og statsunderstøttede museers virksomhedsområde fastsættes af ministeriet.

Grænserne for et museums virksomhed på forhistorisk og historisk område behøver ikke at falde sammen.

Museerne må ikke foretage udgravninger uden for det for dem fastsatte virksomhedsområde. Af hensyn til bestemmelserne i § 2 i lov nr. 140 af 7. maj 1937 må ingen udgravning af mindesmærker finde sted uden efter forudgående forhandling med nationalmuseet.

Bestemmelse om virksomhedsområdet skal optages i museets love.

§ 8.

Forholdet til nationalmuseet.

Der bør tilstræbes et nøje samarbejde mellem nationalmuseet og lokalmuseerne.

Ved større arkæologiske og arkitekturhistoriske undersøgelser inden for et lokalmuseums område skal nationalmuseet og

det lokale museum meddele hinanden de fornødne oplysninger om arbejdernes påbegyndelse og gennemførelse.

Museumsgenstande, som har ganske særlig videnskabelig betydning for nationalmuseet, kan afgives hertil af det lokale museum, imod at dette til gengæld får overladt andre, på egnen fundne sager, der udfylder væsentlige mangler i dets samlinger.

Nationalmuseet kan i lokalmuseerne deponere genstande, der efter nationalmuseets skøn ikke er nødvendige som udstillings- eller studiemateriale i centralsamlingen.

Lokalmuseerne kan indbyrdes afhænde, bytte eller foretage deponeringer med det formål at føre museumsgenstande tilbage til den egn, hvor de hører hjemme.

Fornøden vejledning søges hos og ydes af nationalmuseet. Mellem dettes embedsmænd udnævner ministeriet tilsynsførende, der hver for sit særlige område (forhistorisk og historisk arkæologi samt almuekultur) i løbet af en toårig periode besøger de statsanerkendte og statsunderstøttede museer, påser, at de ledes i overensstemmelse med de givne forskrifter, gennemgår deres samlinger med særligt henblik på forøgelse, protokollering, nummerering, vedligeholdelse og regnskaber samt forhandler om spørgsmål, som de eller museumsbestyrelsen ønsker at drøfte.

Større anskaffelser af museumsinventar, omordningsarbejder samt andre dispositioner af betydningsfuld karakter bør forud drøftes med tilsynet.

Hvis nogen af de tilsynsførende anser det fornødent, kan de fremsende skriftlige henstillinger til bestyrelsen, og hvis sådanne henstillinger angående væsentlige mod §§ 5 og 7 stridende forhold i museets drift gøres ved næste tilsynsbesøg, sker indberetning til undervisningsministeriet gennem nationalmuseet.

Under særlige omstændigheder såsom større omordningsarbejder og lignende, hvor et længere ophold er nødvendigt, kan nationalmuseet yde bistand ikke blot gennem de tilsynsførende, men også ved andre af sine museums mænd.

§ 9.

Hvis et selvejende museum standser sin virksomhed, overgår - - hvor ikke anden gyldig bestemmelse måtte foreligge —

museets ejendele til kommunen, forså vidt denne vil overtage museets drift. I modsat fald bestemmer ministeriet, hvorledes der skal forholdes med de pågældende ejendele.

§ 10.

De af ministeriet for kirke- og undervisningsvæsenet den 15. december 1915 givne regler vedrørende statstilskud til historiske museer i provinsen ophæves.

Undervisningsministeriet, den 26. september 1941.

P. M. V.

Fr. Graae.

K. Paludan-Müller.

Provinsmuseumsnævnet, undervisningsministeriet, København.

Undertegnede indfandt sig i dagene 16. og 17. august 1955 i Vendsyssels historiske museum i Hjørring, og gennemgik og vurderede samlingerne samråen med museumsleder, tandlæge Holger Friis.

Ved vurderingen blev følgende synspunkt anlagt: De enkelte genstande blev vurderet til priser, som man, hvis man fik dem tilbudt, og ikke i forvejen havde lignende eksemplarer, ville kunne forsvare at købe dem til.

Der er ikke i vurderingen taget hensyn **til**, at de enkelte ting måske kunne have egnshistorisk interesse, og at den lokale museumsleder måske derfor ville være villig til at give en exorbitantpris, som ikke kunne opnås i andre dele af landet eller i København.

Vurderingen af møbler, fajance, porcelæn, sølv etc., har været den letteste del, idet man der havde sammenligningsgrundlag i, hvad lignende ting kunne erhverves for hos antikvitetshandlere eller på auktion, når man er således stillet, at det ikke gør noget, om en ting bliver erhvervet i år eller først på et senere tidspunkt.

Vurderingen af samlingerne af kirkelig kunst og oldsager har været sværere. Fine enkeltstykker blandt oldsagerne og mindre kirkelige skulpturer har interesseret, også blandt private samlere, og kan derfor lettere vurderes. Derimod er det straks vanskeligere at fastsætte priser på meget store skulpturer, arkitekturdetaller, dørindramninger samt fund af oldsager; disse er vurderet nøgternt, idet man der er gået ud fra, hvad man kunne tænke sig, at et nystartet museum ville afkøbe en privatsamler eller en arkæolog disse ting for.

Museet omfatter foruden de udstillede genstande og det, der er anbragt i magasinerne, en stor samling fotografiske plader, værdien af disse er ubestemmelig, og der er derfor ikke taget hensyn til dem i vurderingen.

Den samlede vurdering blev ialt 700 000 kr.

København, den 10. september 1955.

(sign.) Arne Bruun Rasmussen.

Danske kulturhistoriske lokalmuseer samt specialmuseer udenfor København 1955.